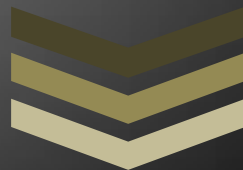

โทษประหารชีวิต

และความยุติธรรมในภาคใต้

กรณีศึกษาโทษประหารชีวิต ๔ กรณี
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นางสาวชนนิตา นามานันท์

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน
มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม

ขอขอบคุณ มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม

Reprieve Australia สำหรับความร่วมมือในทุกชั้นตอนการศึกษา

และขอบคุณอาสาสมัครทุกคน

Clare Shears,

Sara da Motta,

Kate Hehir

Myles Gough

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน(สสส.)

โทร ๐๒ ๒๗๕๔๒๓๑-๒ โทรสาร ๐๒ ๒๗๕๔๒๓๐

Email: uclthailand@gmail.com

<http://www.abolitionthai.com/>

<http://www.deathpenaltythailand.blogspot.com>

มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม

โทร. Tel.๐-๒๗๒๘-๒๒๐๗ Fax.๐-๒๗๒๘-๒๒๐๗

<http://th.macmuslim.com/>

สนับสนุนโดย สถานทูตสวีเดนประจำประเทศไทย

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ กรณีศึกษาโทษประหารชีวิต ๔ กรณี	๙
๒.๑ กรณีศึกษาที่ ๑	๙
๒.๒ กรณีศึกษาที่ ๒	๑๖
๒.๓ กรณีศึกษาที่ ๓	๒๖
๒.๔ กรณีศึกษาที่ ๔	๓๔
บทที่ ๓ ทศนคติความยุติธรรม : จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษา	๔๘
บทที่ ๔ ปัจฉิมบท	๕๒

บทที่ ๑ บทนำ

๑. อาชญากรรมของการฆาตกรรม

สิทธิที่จะมีชีวิตรอดเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ทั้งปวง หากไม่มีการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวในประเทศ ย่อมไม่อาจคาดหวังว่าจะมีการรักษาสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ได้ แต่แม้จะมีการคุ้มครองสิทธิใด ๆ ก็ตาม แต่สิทธิเหล่านั้นย่อมสูญหายไปทั้งหมดหากมีการบังคับใช้โทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะมีการแสดงเจตจำนงอย่างเป็นทางการที่จะรักษาสิทธิมนุษยชนตามอนุสัญญาาระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติอย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงมีสถิติการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และแม้จะมีการประกาศแนวทางที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิตในทางปฏิบัติเป็นลำดับขั้นไป แต่ก็ยังคงบังคับใช้โทษประหารชีวิตในอัตราที่ใกล้เคียงกับประเทศอื่น ๆ ในโลกที่มีการใช้โทษในลักษณะเช่นนี้ค่อนข้างสูง

หลายปีที่ผ่านมา การลงโทษตัดสินโทษประหารชีวิตในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นคดีก่อความไม่สงบ และเผยให้เห็นแนวทางที่ยังยึดติดกับการใช้โทษประหารชีวิตต่อไป

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นองค์กรภาคประชาสังคมซึ่งมุ่งมั่นในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพลเรือนสำหรับประชาชนทุกคนที่อาศัยอยู่ในไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่ถูกจัดอันดับว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้แรงงาน การค้ามนุษย์ และการซ้อมทรมาน นอกจากนั้น เรายังกังวลกับการที่ประเทศไทยปฏิเสธที่จะยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่กลับเลือกแนวทางชะลอการประหารชีวิตไว้เพียงอย่างเดียว การละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงที่สุดในไทยเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีประชาชนเป็นชาวมุสลิม ซึ่งมีการบริหารงานในลักษณะที่สร้างศัตรูและเป็นเหตุให้เกิดการก่อความไม่สงบตามมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ปัญหาในขณะนี้ลุกลามและบานปลาย แต่โชคร้ายที่บรรดาหน่วยงานความมั่นคงของไทยทั้งตำรวจและทหาร ต่างมีความเข้าใจต่อต้นเหตุของปัญหาน้อยมาก และไม่รู้จักการแก้ปัญหา ทั้ง ๆ ที่เป็นหน่วยงานที่แบกรับความรับผิดชอบทั้งในแง่การเมืองและมีขอบเขตในระดับชาติ โดยเป็นภารกิจที่ถูกทอดทิ้งโดยรัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมา

ที่ผ่านมา มีรายงานเหตุความรุนแรง ๑๕,๑๙๒ ครั้งในรอบ ๑๐ ปี นับแต่เกิดการปะทุของ ความรุนแรงรอบใหม่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิต ๕,๙๒๖ คน และ ได้รับบาดเจ็บ ๑๐,๕๙๓ คน ทั้งนี้ตามข้อมูลของกองอำนวยการรักษาความมั่นคง ภายใน ภาค ๔ ส่วนหน้าที่ประกาศเมื่อวันพฤหัสบดี (๒ มกราคม ๒๕๕๗)

กอ.รมน.ภาค ๔ ส่วนหน้าได้เก็บข้อมูลเหตุการณ์ ๑๕,๑๙๒ ครั้งที่เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ ในบรรดาผู้เสียชีวิต เป็นชาวมุสลิม ๓,๔๖๑ คน และชาวพุทธ ๒,๔๓๑ คน ที่เหลือเป็นคนศาสนาอื่น ตามรายงานของกอ.รมน.ส่วนหน้า ใน บรรดาผู้ได้รับบาดเจ็บ ๓,๗๖๑ เป็นชาวมุสลิม ๖,๖๙๔ เป็นชาวพุทธ และ ๑๓๘ เป็นคน ศาสนาอื่น ในบรรดาผู้บาดเจ็บล้มตายประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจและทหารที่เสียชีวิต ๘๑๑ คน และได้รับบาดเจ็บ ๓,๕๘๘ คน ความรุนแรงได้ปะทุขึ้นภายหลังกลุ่มผู้ก่อความ ไม่สงบชาวมุสลิมได้ปล้นปืนจากฐานทัพทหาร

The Nation, ยะลา ๒ มกราคม ๒๕๕๔

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ตระหนักมาเป็นเวลานานถึงความรุนแรงของ ปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีส่วนร่วมในโครงการให้ความรู้กับบรรดาผู้นำชาว มุสลิมในพื้นที่เกี่ยวกับการบริหารงานอย่างเป็นประชาธิปไตย แต่ปัญหาก็ยากเกินกว่า ทฤษฎีการที่เรามีอยู่ เป็นเหตุให้เราต้องพุ่งเป้าความสนใจไปที่ปัญหาหลัก ได้แก่ ความ ล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมในการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ในกรณีที่รัฐใช้การ ลงโทษที่รุนแรงสุด ได้แก่ โทษประหารชีวิต ทั้งนี้เพื่อต่อสู้กับสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า ‘การก่อ การร้าย’ การกระทำดังกล่าวส่งผลให้มีการปะทะกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลที่พยายาม ปราบปรามฝ่ายขบถ โดยใช้โทษประหารชีวิตข้างหนึ่ง กับประชาชนที่ไร้อำนาจ ซึ่งรู้สึกถูก คุกคามจากความทารุณของการใช้อำนาจของรัฐของพนักงานเจ้าหน้าที่ และเป็นเหตุให้หัน ไปใช้การก่อการร้าย

เราได้ศึกษาการใช้บทลงโทษประหารชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเป็น ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้งที่ทำให้มีการทำร้าย ทำลายเสียชีวิต หากเรา สามารถชี้ให้เห็นความยุติธรรมในกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุให้มีการใช้โทษ ประหารชีวิต จะทำให้เราสามารถดำเนินการเพื่อบรรเทาระดับความรุนแรงได้บ้าง

เราได้ศึกษาคดีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ความรุนแรงของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลจนเป็นเหตุให้เสียชีวิต ซึ่งส่งผลให้มีการกำหนดโทษประหารชีวิตสำหรับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าก่อความรุนแรง

มาตรการนี้เป็นการตอบโต้ที่เหมาะสมของรัฐหรือไม่? เราเชื่อว่าไม่

เหตุผลที่ต้องปฏิเสธโทษประหารชีวิตอยู่นอกเหนือเนื้อหาของงานศึกษาครั้งนี้ เราได้อ้างถึงจุดยืนของกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการปฏิเสธโทษประหารชีวิตโดยสิ้นเชิง ดังเช่นมีการโหวตกันถึงสามครั้งในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติว่า จะต้องมีการชะลอการใช้โทษประหารชีวิตทั่วโลก จนกว่าทุกประเทศในโลกได้ข้อสรุปว่าการมีชีวิตอยู่เป็นสิทธิที่ไม่อาจพรากไปได้สำหรับมนุษย์ทุกคน ทั้งนี้โดยไม่มีข้อยกเว้น

แต่ประเทศไทยยังคงปฏิเสธจุดยืนดังกล่าว เป็นเหตุให้เราตั้งคำถามว่าภายใต้ระบบกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญของบุคคลในประเทศไทย ความชอบธรรมของกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดโทษประหารชีวิตโดยศาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามข้อหาเกี่ยวกับการก่อการร้าย ทั้งนี้เพื่อเป็นเหตุผลในการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เคร่งครัดของมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ

ความเป็นมาของโทษประหารชีวิตสืบทอดกลับไปได้นับแต่มีกฎหมายที่ได้รับการบันทึกไว้และนับแต่มีการเริ่มทำบันทึกประวัติศาสตร์ โดยมีลักษณะที่ต้องการระงับความขุ่นเคืองและโกรธแค้นของครอบครัวของเหยื่อ เมื่อพิจารณาถึงระดับความรุนแรงของความผิดที่เกิดขึ้น ระบบกฎหมายที่เก่าแก่มากที่สุดระบบหนึ่งที่เรียกว่า ประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Code of Hammurabi) กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการแก้แค้นในลักษณะ “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” ไม่มากหรือน้อยไปกว่านี้ การแก้ปัญหาแบบโบราณเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของความคิดของมนุษย์ เป็นเหตุให้มีคนมองว่าโทษประหารชีวิตเป็นการตอบโต้ที่เหมาะสมต่อความผิดในการฆ่าคนตาย มีการนำโทษประหารชีวิตมาใช้กับอาชญากรรมร้ายแรงในประวัติศาสตร์ช่วงที่ผ่านมา และยังขยายไปถึงความผิดที่เล็กลง ทั้งในสมัยของเผด็จการ Draco แห่งกรีซ มีการนำมาใช้กับความผิดทางอาญาทุกชนิด

เมื่อเวลาผ่านไปเริ่มมีการแก้ปัญหาในสามรูปแบบ ประการแรก เป็นการยอมรับว่าการแก้แค้นเป็นการตอบโต้ที่ชั่วร้าย เพราะยังทำให้เกิดความทุกข์ยากต่อประชาชนจำนวนมากขึ้น ประการที่สอง การแก้แค้นซึ่งดูเหมือนเป็นสิ่งช่วยให้ผู้เสียหายสบายใจขึ้น แต่กลับทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เบี่ยงเบนไป สุดท้ายมีการตระหนักว่าโทษประหารชีวิตไม่ได้ช่วยป้องกันอาชญากรรม ศาสนาต่าง ๆ รวมทั้งพุทธ คริสต์ และอิสลาม สอนไว้ว่าการให้อภัยและการเปลี่ยนนิสัยของผู้กระทำความผิด เป็นทางออกจากวงจรความรุนแรง แนวคิด

มนุษย์นิยมยังเชิดชูคุณค่าที่โดดเด่นของชีวิตมนุษย์ และชี้ว่าการฟื้นฟูเป็นการตอบโต้อย่างมีมนุษยธรรมแบบเดียวที่มีอยู่ต่อความรุนแรง

ในประเทศที่ยังคงมีการใช้โทษประหารชีวิตเพื่อป้องปรามอาชญากรรม จำเป็นต้องปฏิบัติตามสามขั้นตอนในลักษณะเดียวกับประเทศที่ได้ยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้ว ก็มี การออกกฎหมายในลักษณะนี้ ในการเลือกคดีคดีที่เกี่ยวกับการเสียชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการเสนอโดยพิจารณาถึงความล้มเหลวของการใช้โทษประหารชีวิต และเสนอว่าการยกเลิกโทษประหารชีวิตเท่านั้นเป็นทางออกให้กับความโกรธแค้นอย่างรุนแรง และเพื่อต่อสู้กับปัญหาความรุนแรงในสังคมที่เกี่ยวข้อง

๑.๑ กรอบของกฎหมายในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระบบกฎหมายของไทยประกอบด้วยประมวลกฎหมายและประมวลวิธีพิจารณาความ แม้ว่าประมวลกฎหมายจะไม่สมบูรณ์แบบ และกลไกบังคับใช้ก็ยังมีช่องว่าง แต่ก็ถือว่ามีความพื้นฐานการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องเหตุผลอยู่บ้าง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้กฎหมายอย่างซับซ้อน ซึ่งมักเข้าข้างฝ่ายผู้บังคับใช้กฎหมาย และเป็นเหตุให้ฝ่ายจำเลยเสียเปรียบอย่างมาก นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญาและการบังคับใช้ ยังมีการนำกฎอัยการศึก กฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรมาใช้ ซึ่งประชาชนในพื้นที่ที่มีความเข้าใจน้อยมากเกี่ยวกับกฎหมายเหล่านี้ การใช้กฎหมายอย่างผสมผสานกันเป็นเหตุให้ผู้บังคับใช้กฎหมายมีมาตรการมากมาย และสามารถตีความกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายในลักษณะที่บิดเบือนระบบยุติธรรมที่สามารถยอมรับได้

การใช้อำนาจเพิ่มเติมเหล่านี้ส่งผลที่เลวร้ายมากที่สุด โดยเฉพาะกรณีที่เป็น การจับกุม สอบปากคำ และการจัดเตรียมพยานหลักฐาน กล่าวโดยย่อ ประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้ต้องมีการออกหมายจับและหมายค้น และให้มีการนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวมาที่ศาล ภายในเวลา ๔๘ ชั่วโมงหลังถูกจับกุม ผู้ต้องสงสัยย่อมมีสิทธิที่จะมีทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจอยู่ร่วมด้วยในระหว่าง การสอบปากคำ และได้รับการแจ้งเตือนว่าคำให้การเป็นสิ่งที่อาจนำมาใช้เป็นหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ อย่างไรก็ตาม ภายใต้กฎอัยการศึก การจับกุมและตรวจค้นอาจเกิดขึ้นโดยไม่มีหมายจับหรือหมายค้น การสอบปากคำอาจเกิดขึ้นโดยไม่มีพยานหรือมีทนายอาสาที่ได้รับการจัดสรรจากทางการในช่วงเวลาเจ็ดวัน เมื่อสิ้นสุดเจ็ดวันแล้ว การจับกุมอาจดำเนินต่อไปตามกฎหมายในสถานการณ์ฉุกเฉิน ทั้งนี้ให้มีการควบคุมตัวทั้งหมดได้ไม่เกิน ๓๐ วัน และสามารถขยายเวลาการควบคุมตัวออกไปอีก รวมกันเป็น ๘๔ วัน โดยการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การควบคุมตัวอาจเกิดขึ้นในสถานที่ควบคุมตัวซึ่งไม่อยู่ใต้การควบคุมของ

กรมราชทัณฑ์ การควบคุมตัวและการสอบปากคำผู้ต้องสงสัยอาจถือเป็นขั้นตอนการสอบสวนโดยไม่มีพยานหลักฐานว่ามีการกระทำความผิด และต้องเกิดขึ้นก่อนจะใช้ขั้นตอนกฎหมายทั่วไป

การใช้กฎหมายเหล่านี้ได้รับการบันทึกไว้เป็นอย่างดีในเอกสาร “ประเทศไทย: การรวบรวมรายงาน ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้”^๑ ในรายงานประกอบด้วยเนื้อหาของกฎหมาย รายละเอียดการบังคับใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานตุลาการในการแก้ปัญหาการประทุมิชอบในระบบยุติธรรม และส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายของพลเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สิ่งที่พวกเราพยายามศึกษาในรายงานชิ้นนี้ เป็นการสังเกตการณ์กระบวนการของศาลในคดีที่เป็นเหตุให้มีการลงโทษประหารชีวิต โดยเฉพาะกรณีที่เป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งไม่น่าพอใจ และส่งผลให้มีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษในขั้นตอนที่รอการพิจารณาคดี และทำให้เกิดข้อจำกัดอย่างมากต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีที่มีการประหารชีวิต

๒. การก่อการร้าย

คดีที่เราศึกษาเกิดขึ้นในบริบทของ “การก่อการร้าย” โดยเป็นสมมติฐานของพนักงานอัยการในลักษณะที่เป็นสูตรสำเร็จของการเขียนคำฟ้องในคดีเหล่านี้ เป็นการกล่าวอ้างพร้อมการนำเสนอพยานหลักฐานแบบการประสานเสียงของชาวกรีก และมีการอ้างถึงอีกในส่วนสุดท้ายของคำฟ้องที่เกี่ยวกับการกำหนดโทษ เป็นสูตรสำเร็จที่เหมือนกันทุกครั้ง โดยเป็นการรายงานถึงสถานการณ์ในภาคใต้แบบซ้ำ ๆ กัน ดังนี้

โดยทั่วไปแล้ว “จำเลยได้ร่วมกับบุคคลเพื่อใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความไม่สงบและให้มีการใช้อาวุธ การสะสมทรัพย์และการฝึกอบรมเพื่อก่อการร้าย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของตน พวกเขาได้วางแผนจัดให้มีกลุ่มติดอาวุธเพื่อสังหารประชาชน พวกเขาได้รับวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นการครอบครองที่ผิดกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อผลิตระเบิดที่มีผลทำให้คนเสียชีวิตและทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เป้าหมายสุดท้ายของพวกเขาคือการแบ่งแยกดินแดน และเพื่อยึดอำนาจในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางส่วนของสงขลา เพื่อประกาศเป็นรัฐอิสระ ด้วยเหตุดังกล่าว พวกเขาจึงวางแผนที่จะสังหารเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไปเพื่อกระตุ้นให้รัฐบาลตอบโต้”

^๑ มูลนิธิผสานวัฒนธรรม, มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม กรุงเทพฯ ๒๕๕๓

ในคำฟ้องมักมีรายละเอียด อย่างเช่น มีการประชุมหลังเที่ยงคืนและมีพิธีสาบานตน (ขุมเปาะฮ์) โดยมีการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับ ข้อมูลเหล่านี้เจ้าหน้าที่ได้มาจากบุคคลที่ถูกจับ และให้ชื่อของผู้ร่วมก่อการ เป็นเหตุให้ไม่ถูกดำเนินคดี หรือมีการลดฐานความผิดให้เป็นพิเศษ เพื่อตอบแทนความร่วมมือให้กับพนักงานสอบสวน ฝ่ายผู้ให้ปากคำมักไม่ได้รับสำเนาคำให้การของตน แต่กลับอยู่ใต้การครอบครองของพนักงานสอบสวน เป็นเหตุให้ทนายจำเลยไม่สามารถแก้ต่างคดีได้ และเกี่ยวข้องกับการใช้นามแฝงเพื่อคุ้มครองตนเอง หลักฐานลักษณะนี้เป็นหลักฐานขัดทอด และควรมีความสำคัญน้อยหากไม่ได้รับการสนับสนุนจากหลักฐานชั้นอื่น ๆ สมาชิกของกลุ่มก่อการร้ายดังกล่าวเป็นบุคคลที่เพื่อนร่วมงานรู้จักจากนามแฝง และต้องมีการชี้ตัวจากภาพถ่าย ซึ่งนับเป็นจุดอ่อนของการพิจารณาคดีก่อการร้าย การจำแนกผู้กระทำความผิดอย่างไม่ชัดเจน และการอ้างคำรับสารภาพที่มีการลงชื่อ เป็นสิ่งที่ศาลไม่สามารถพิสูจน์ว่าเป็นจริงหรือไม่ นอกจากนี้ ยังไม่มีการเชื่อมโยงรายละเอียดเกี่ยวกับ “การก่อการร้าย” ดังเช่นที่กล่าวถึงข้างต้นกับจำเลยที่อาจมีหลายคน

๓. การศึกษาคดีทั้งสี่คดี

มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิมได้คัดเลือกคดีที่เกี่ยวข้องมาให้กับเรา โดยเป็นคดีที่ทางมูลนิธิฯ ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมาย เป็นคดีที่เผยให้เห็นรายละเอียดของปฏิบัติการก่อการร้าย ตั้งแต่การสังหารบุคคล การโจมตีตำรวจในระหว่างออกลาดตระเวน และการนำระเบิดไปวางไว้ในตลาดที่มีคนพลุกพล่าน ไปจนถึงการโจมตีครั้งใหญ่ต่อฐานทัพทหาร

๓.๑ ความเหมือนและความหลากหลายของคดี

แรงจูงใจในคดีเหล่านี้แตกต่างกันไปตั้งแต่การสังหารศาสนิกชนของศาสนาอื่น การโจมตีตำรวจในระหว่างการลาดตระเวน การสร้างให้เกิดความหวาดกลัวในบรรดาศาสนิกชนอื่นนอกจากอิสลาม ไปจนถึงการวางแผนเป็นอย่างดีเพื่อโจมตีทหาร ทั้งนี้เพื่อปล้นอาวุธแหล่งข้อมูลที่สำคัญของเราเกี่ยวกับความผิดเหล่านี้ มาจากเอกสารที่ใช้ในการพิจารณาคดีต่อจำเลย ส่วนใหญ่แล้วการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในไทยมีลักษณะปิดลับและซ่อนเร้น นอกจากนี้การพิจารณาคดีเหล่านี้ยังถือว่าเป็นเรื่องที่ย่อหน้าไหวสำหรับสาธารณะ มีการกำหนดให้ต้องเปิดเผยรายละเอียดของคดีก่อการร้ายอย่างโปร่งใส โดยเชื่อว่าจะทำให้ประชาชนได้เห็นความน่าหวาดกลัวของการก่อการร้าย ทำให้ประชาชนอยู่ข้างเดียวกับรัฐบาล แม้จะมีความโปร่งใสในระหว่างการพิจารณาคดีจริง แต่กระบวนการจับกุมและ

สอบปากคำอาจส่งผลกระทบต่อการบริหารงานยุติธรรม มีอยู่สองคดีที่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาได้ตัดสินไปแล้ว ซึ่งสามารถให้ความเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ได้ ส่วนคดีอื่น ๆ ซึ่งการพิจารณายังไม่สิ้นสุด จะมีการเสนอข้อมูลตามที่ปรากฏในเอกสาร แต่จากข้อมูลเหล่านี้ย่อมทำให้ผู้อ่านเห็นได้ถึงข้อบกพร่องในขั้นตอนปฏิบัติดังที่กล่าวถึงไว้ข้างต้นในระดับหนึ่ง

นอกจากขั้นตอนของศาล เรายังเสนอสรุปการสัมภาษณ์นักโทษหรือญาติที่ใกล้ชิด ซึ่งจะช่วยให้เห็นความเป็นมาของบุคคลที่เกี่ยวข้อง สืบเนื่องจากความซับซ้อนของคดี ความเต็มใจของญาติที่จะให้ข้อมูล และทรัพยากรที่มีอยู่ของงานวิจัยครั้งนี้ ปัญหาด้านภาษา และระยะห่างระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เป็นเหตุให้เราไม่สามารถจัดการสัมภาษณ์ได้อย่างสมบูรณ์สำหรับทุกคดี อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ที่มีอยู่ทำให้เห็นภาพรวมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน และการสรุปข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้เห็นพัฒนาการของมุมมองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ การเสนอรายละเอียดของคดี

เอกสารที่จัดทำโดยศาลมีเนื้อหาที่ยาว มีถ้อยคำในทางกฎหมายมากมาย และซ้ำกัน ทำให้เกิดปัญหากับผู้อ่านทั่วไป จึงพยายามนำเสนอเนื้อหาในลักษณะที่เข้าใจได้ง่าย มีการแบ่งเป็นหัวข้อซึ่งอาจนำเนื้อหาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันได้ ไม่สามารถจัดให้เนื้อหาของคดีทุกคดีอยู่ในแบบฟอร์มเดียวกันของขั้นตอนในศาลได้ หรือในลักษณะที่เป็นเอกสารบันทึกจากศาล เป็นเหตุให้มีการจัดเนื้อหาของคดีแตกต่างกัน การจัดระบบเนื้อหาทำได้ยุ่งยากมาก สำหรับคดีที่มีจำเลย ๑๓ คน เพื่อให้ทำงานได้ง่ายขึ้น และได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจำเลยสองคนที่ถูกตัดสินประหารชีวิต และรักษาเนื้อหาส่วนอื่น ๆ ไว้เพียงเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ และเพื่อสะท้อนให้เห็นความลักลั่นของการกำหนดบทลงโทษของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการโจมตีเพียงครั้งเดียว

เราได้ใช้ความพยายามเพื่อให้มีการบันทึกถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องทุกประเด็นในแต่ละคดี แต่อาจมีข้อบกพร่องที่เลี่ยงไม่ได้ แต่ไม่มีการบิดเบือนถ้อยคำจากเอกสารเดิม

๔. คำเชื่อเชิญต่อผู้อ่าน

การนำเสนอคดีเหล่านี้ต่อผู้อ่าน มีลักษณะเป็นเอกสารที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีของความ เป็นมนุษย์ โดยอธิบายถึงปฏิบัติการของมนุษย์ที่มีความซับซ้อน ความเป็นมาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ ความหลากหลายของ ความเชื่อด้านศาสนา และการใช้อำนาจปกครองอย่างมีขอบในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา

โดยรัฐบาลซึ่งขาดความละเอียดอ่อนและอยู่ไกล ล้วนส่งผลกระทบต่อทำให้ “การก่อการร้าย” ขยายวงกว้างขึ้น รวมทั้งการใช้ความรุนแรงซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจให้อภัยได้

ความหวังของประชาชนในจังหวัดเหล่านี้ และของมนุษยทั้งมวล ได้รับการบรรยายไว้เป็นอย่างดีในอารัมภบทของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ดังนี้

...การมาถึงของโลกที่ได้มีการประกาศให้เสรีภาพในการพูดและความเชื่อ และอิสรภาพจากความหวาดกลัวและความต้องการของมนุษย์ เป็นความปรารถนาสูงสุดของประชาชนทั่วไป

หากมีการปฏิเสธสิทธิเหล่านี้ ปฏิญญานี้ได้พยากรณ์ไว้อย่างหนักแน่นว่า

...โดยสิทธิมนุษยชนต้องได้รับความคุ้มครองตามหลักนิติธรรม ทั้งนี้เพื่อไม่บังคับให้คนต้องหันเข้าหาการลุกขึ้นฮือต่อต้านพระราชและการกดขี่ซึ่งควรเป็นวิถีทางสุดท้าย

ผลลัพธ์ย่อมเป็นสิ่งที่เราเรียกว่า “การก่อการร้าย” และทางออกซึ่งเป็นไปตามปฏิญญานี้ ได้แก่การใช้หลักนิติธรรมเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หากมีการคำนึงถึงความเห็นเช่นนี้แทนที่จะตอบโต้ด้วยความโกรธเคืองต่อประชาชนในภาคใต้ และหากความคิดเหล่านี้มีอิทธิพลต่อรัฐบาล และกระตุ้นให้ใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิ ไม่ใช่ใช้กฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมและปราบปรามอย่างไม่ยุติธรรม เราย่อมเข้าสู่เส้นทางแก้ปัญหในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้

บทที่ ๒

การศึกษาโทษประหารชีวิต ๔ กรณี

กรณีศึกษา ๑: นายพีตธี สะแม – การสังหารด้วยอาวุธปืนและเผาร่าง ผู้เสียชีวิต^๒

กรณีนี้เป็นตัวอย่างของการใช้หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันข้อกล่าวหาการร้ายและความผิดที่เกี่ยวข้องในภาคใต้ หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อการป้องกันคดีต่อจำเลยในคดีนี้ แม้ว่ามีผู้คนอื่นซึ่งตกเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด แต่ตำรวจไม่มีวิธีการอื่นที่จะยืนยันว่าพวกเขาอยู่ในที่เกิดเหตุ อาจกล่าวได้ว่าเป็นคำตัดสินลงโทษที่ให้น้ำหนักอย่างมากกับหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่เก็บมาได้ การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของการทดสอบทางนิติวิทยาศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีนี้ เมื่อพิจารณาถึงบทลงโทษที่รุนแรง

ข้อมูลพื้นฐาน-ข้อมูลเกี่ยวกับจำเลย

นายพีตธี สะแม อายุ ๒๕ ปี ชาวไทยมุสลิม เป็นราษฎรในอำเภอไม้แก่น ปัตตานี เขาทำงานเป็นแรงงานรับจ้าง ก่อนจะถูกจับกุม

เหตุการณ์

ในวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ประมาณ ๑ ทุ่ม ผู้เสียหายกำลังเดินทางกลับจากการซื้อของและถูกยิงที่กุกหุด้านขวาระหว่างขับขี่มอเตอร์ไซด์มาตามถนนบ้านโคกนิบง จนรถเสียหลักและล้มลง จากนั้นได้ถูกคนร้ายราดน้ำมันและจุดไฟเผาร่าง

การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ

หลังได้รับแจ้งถึงเหตุการณ์จากพยาน พนักงานสอบสวนสองคนไปยังที่เกิดเหตุพร้อมกับผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ทหาร ประมาณเวลา ๒ ทุ่ม ระหว่างทางต้องเผชิญกับอุปสรรคโดยมีการโยกตะปูเรือใบบนถนน และมีการตัดไฟฟ้า เมื่อไปถึงที่เกิดเหตุด้วยการ

^๒ คดีหมายเลขดำที่ ๔๘๖/๒๕๕๒/ หมายเลขคดีแดงที่ ๕๔๗/๒๕๕๕ ศาลจังหวัดปัตตานี, ๘ มีนาคม ๒๕๕๕

เดินเท้า เจ้าหน้าที่พบศพของผู้เสียชีวิต เศษคราบน้ำมันบนถนน และรถมอเตอร์ไซด์ของผู้เสียชีวิต

ตำรวจได้พบและยึดหลักฐานเป็นของกลางดังต่อไปนี้

- เศษกระดาษที่เขียนข้อความ “ถ้าชาวมุสลิมถูกยิงอีก ชาวพุทธก็จะถูกฆ่าอีก”
- ขวดน้ำอัดลม “ซาสี” ซึ่งบรรจุของเหลวที่มีกลิ่นคล้ายน้ำมันเชื้อเพลิง
- ไม้ขีดไฟที่ใช้แล้ว
- ตะปูเรือใบ

ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เจ้าหน้าที่พนักงานตำรวจได้เก็บตัวอย่างคราบเลือดเพื่อทดสอบดีเอ็นเอ มีการบันทึกรอยนิ้วมือจากขวดน้ำอัดลมและกล่องไม้ขีดไฟ เป็นข้อมูลที่เก็บไว้ที่สถานีตำรวจไม้แก่น และมีการส่งรอยนิ้วมือให้กับผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ เมื่อกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑

พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำประจักษ์พยานซึ่งอยู่ในที่เกิดเหตุ ภรรยาของผู้เสียหายและพยานคนอื่น ๆ จากคำให้การดูเหมือนว่าผู้เสียหายมีความขัดแย้งด้านธุรกิจเกี่ยวกับการลงทุนในธุรกิจรถยนต์กับนายยาลาลูติง รีมานี นายสักกี สะมะแอ นายเจ๊ะแตกีเต นายสติ ซือแมน และนายนัสรูดีน อือนิ มีการเก็บรอยนิ้วมือของบุคคลเหล่านี้ และเปรียบเทียบกับรอยนิ้วมือบนขวดน้ำอัดลม จากผลการตรวจพบว่ามีแต่รอยนิ้วมือของจำเลยที่ตรงกับรอยนิ้วมือบนขวด

ตำรวจยังสงสัยว่าจำเลยเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ก่อการร้ายในเขตอำเภอไม้แก่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดตั้งรัฐอิสระในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส, และบางส่วนของสงขลา โดยทางการสงสัยว่าพวกเขาสะสมอาวุธและช่องสุ่มกำลังพลเพื่อปฏิบัติการ และยังเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในช่วงเวลาต่าง ๆ ในปี ๒๕๔๙ จนถึง ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ จำเลยและผู้สนับสนุนยังต้องสงสัยว่าได้เดินทางไปทัศนบ้านโคกนิบงภายหลังเที่ยงคืนพร้อมอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน โจทก์ระบุว่าสถานที่เกิดเหตุเป็นที่สาธารณะ ซึ่งบุคคลธรรมดาไม่สามารถพกพาอาวุธได้ตามกฎหมาย

ข้อมูลการจับกุม

มีการสอบปากคำจำเลยเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เขาปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ตำรวจได้จับกุมจำเลยโดยใช้หมายจับ ระหว่างที่จำเลยถูกควบคุมตัวในอีกคดีหนึ่ง

ข้อกล่าวหา

ในช่วงที่มีการจับกุมและสอบปากคำ ตำรวจแจ้งให้จำเลยทราบว่าถูกตั้งข้อหาดังต่อไปนี้

- ก่อการร้าย
- ชำคนตายโดยเจตนา
- ละเมิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๔๙๐ โดยการมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต และพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว
จำเลยให้การภาคเสธ และปฏิเสธที่จะลงนามในเอกสารเกี่ยวกับข้อกล่าวหาและเอกสารอื่น ๆ

พยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนและนำส่งพนักงานอัยการ

พนักงานอัยการได้เสนอวัตถุพยาน (อยู่ภายใต้หัวข้อ ‘การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ’) ในระหว่างการพิจารณาคดี ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานมาจากการให้ปากคำดังต่อไปนี้

- พยานซึ่งได้ยินเสียงปืนและเสียงมอเตอร์ไซค์ลั่นระหว่างอยู่ในบ้านซึ่งอยู่ห่างออกไป ๓๐-๔๐ เมตร เขามองออกมานอกหน้าต่างและเห็นเปลวไฟ และมีผู้ชายสองคนขับรถมอเตอร์ไซค์หนีจากที่เกิดเหตุ เขาไม่เห็นใบหน้าของคนร้าย หลังจากแจ้งความต่อตำรวจ เขาไปยังที่เกิดเหตุและระบุว่าผู้เสียหายเป็นชาวบ้านแถวนี้และเป็นคนที่เขารู้จัก
- พนักงานสอบสวนสามคนซึ่งให้รายละเอียดในกระบวนการสืบสวนสอบสวนสามารถสรุปได้ตามข้างต้น
- ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ปากคำว่าในช่วงกลางเดือนมิถุนายน ๒๕๕๑ เขาได้ตรวจเพื่อเปรียบเทียบรอยนิ้วมือระหว่างรอยนิ้วมือที่เก็บได้จากที่เกิดเหตุกับรอยนิ้วมือของจำเลยและผู้ต้องสงสัยอีกห้าคน ผู้เชี่ยวชาญระบุว่า รอยนิ้วมือที่เกิดเหตุตรงกับนิ้วชี้ด้านขวาของจำเลย และให้การว่ารอยนิ้วมือของคุณจะไม่เปลี่ยนตั้งแต่เกิดจนตาย และไม่มีบุคคลที่มีรอยนิ้วมือซ้ำกัน เขาสรุปว่า รอยนิ้วมือที่พบบนขวดเป็นของจำเลย และระบุว่ารอยนิ้วมืองดกล่าวแตกต่างจากสองนิ้วของนายยาลาลูติง รีมานี จึงสรุปว่าไม่ใช่เป็นรอยนิ้วมือของเขา

- พนักงานสอบสวนอีกคนหนึ่งซึ่งสอบปากคำนายบัลดัน กะโสะ เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๑ ระบุว่า ผู้ให้ปากคำยอมรับว่าเป็นคนชักชวนให้จำเลยเข้าร่วมกลุ่มผู้ก่อการร้าย และยังให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของจำเลยในปฏิบัติการ เจ้าหน้าที่ให้การต่อว่ามีการสอบปากคำจำเลยซึ่งปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานก่อการร้าย แต่ยอมรับว่าเป็นคนนำใบปลิวไปให้กับนายบัลดัน

พยานหลักฐานฝ่ายจำเลย

จำเลยได้แสดงพยานหลักฐานเพื่อยืนยันว่าเขาอยู่ที่บ้านของป้าในวันที่เกิดเหตุ ซึ่งอยู่ห่างจากที่เกิดเหตุไปประมาณ ๕๐๐ เมตร

เพื่อนของจำเลยให้การว่า จำเลยอยู่กับเขาที่มีสยิดดารุลอัสซีกีตั้งแต่ ๖ โมงเย็น (เวลาทำละหมาดตอนเย็น) จนถึง ๒ ทุ่ม (เวลาทำละหมาดตอนค่ำ) และหลัง ๒ ทุ่ม ทั้งคู่ยังคงอยู่ที่มีสยิดเพื่อสอนพระคัมภีร์ให้กับเด็ก ๆ

การวินิจฉัยของศาล

ศาลมีความเห็นว่าจากการพิเคราะห์พยานหลักฐานพยานฝ่ายโจทก์ น่าเชื่อได้ว่าจำเลยเป็นหนึ่งในผู้กระทำความผิด โดยศาลยอมรับคำให้การของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักฐานที่เป็นรอยนิ้วมือ และมีข้อสังเกตว่า ฝ่ายจำเลยไม่ได้โต้แย้งว่าไม่ใช่รอยนิ้วมือของเขา เพียงแต่อ้างพยานหลักฐานว่าในขณะที่เกิดเหตุเขาอยู่ที่บ้านป้า ศาลเห็นว่าบ้านป้าของเขาอยู่ไม่ห่างมากนักจากที่เกิดเหตุ ซึ่งทำให้เขาสามารถกระทำความผิดและหลบหนีไปได้ในเวลาอันสั้น ศาลยังพบว่า ไม่สามารถรับฟังคำให้การของเพื่อนของจำเลยได้ เนื่องจากขาดน้ำหนักและเพื่อนของจำเลยอาจพยายามให้การเพื่อช่วยเหลือเขา ทั้งศาลยังมีความเห็นว่าเป็นการให้ปากคำภายหลังการสอบสวน

ศาลจึงวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้ใช้ปืนสังหารผู้เสียหาย ก่อนจะรอดด้วยน้ำมันและเผา ศาลสรุปว่าเป็นวิธีการสังหารที่ทารุณโหดร้ายมาก

ศาลสรุปว่าจำเลยและผู้สนับสนุนกระทำความผิดเพียงเพื่อสร้างความปั่นป่วนโดยให้เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชนในบริเวณนั้น เป็นคำวินิจฉัยโดยอ้างอิงปากคำของตำรวจที่ว่าจำเลยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก่อการร้าย และได้กระทำความผิดหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งนี้ตามข้อมูลของนายบัลดัน ศาลยังตัดสินว่าจำเลยมีความผิดฐานกระทำการก่อการร้าย

ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลยในแง่ข้อหาการพกพาอาวุธปืนโดยไม่ได้รับใบอนุญาต เนื่องจากไม่พบอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืน และสรุปว่าจำเลยเป็น

ผู้ใช้อาวุธปืนของบุคคลอื่นที่มีการจดทะเบียนครอบครองและสามารถใช้ได้ตามกฎหมาย แต่ตัวจำเลยไม่มีใบทะเบียนดังกล่าว

การกำหนดโทษ

จำเลยถูกตัดสินประหารชีวิตตามความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายและความผิดต่อชีวิต ส่วนข้อหาที่ครอบครองอาวุธปืนที่จดทะเบียนในชื่อบุคคลอื่น ศาลตัดสินลงโทษจำคุกเป็นเวลาหนึ่งปี สำหรับข้อหาพกพาอาวุธปืนในที่สาธารณะโดยไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีพฤติการณ์ที่เหมาะสม ศาลสั่งจำคุกหกเดือน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุดที่ศาลตัดสินลงโทษ ศาลจึงสั่งให้ลงโทษแต่การประหารชีวิต และให้ยกคำฟ้องในข้อหาอื่น

การอุทธรณ์คำพิพากษา

จำเลยยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ และยังคงอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี

ข้อสังเกต

จากการพิจารณาคำพิพากษาในคดีนี้ นักวิจัยมีข้อสังเกตดังนี้

การสืบสวนสอบสวน

ศาลวินิจฉัยโดยอาศัยข้อมูลจากการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ โดยไม่มีพยานหลักฐานอื่น ๆ เพิ่มเติม จากคำให้การของพยานฝ่ายตำรวจ การเก็บรูปแบบสารพันธุกรรมและรอยนิ้วมือกระทำด้วยความระมัดระวัง แต่มีคำถามเกี่ยวกับระยะเวลาเนื่องจากการวิเคราะห์รอยนิ้วมือเกิดขึ้นห้าเดือนภายหลังจากวันที่เกิดเหตุ

หมายจับ

มีข้อมูลในส่วนนี้ที่จำกัด ในคำพิพากษาระบุว่า ศาลมีการออกหมายจับจำเลย และเขาได้ถูกจับกุมระหว่างถูกควบคุมตัวในเรือนจำด้วยข้อหาอื่น เป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า จำเลยถูกจับกุมด้วยข้อหาอะไร ก่อนจะถูกจับกุมด้วยความผิดด้านก่อการร้าย

การมีตัวแทนทางกฎหมาย

ปัจจุบันมีข้อมูลที่จำกัดว่าจำเลยเข้าถึงการมีตัวแทนทางกฎหมายเมื่อใด ไม่เป็นที่ปรากฏว่าทนายความได้เรียกให้สอบปากคำพยานเพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของการทดสอบรอยนิ้วมือ ซึ่งน่าจะเป็นหลักฐานสำคัญที่ทำให้สามารถต่อสู้คดีได้

จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเภทของตัวแทนกฎหมายที่มีอยู่ (เป็นทนายความที่จัดให้โดยรัฐ หรือเป็นทนายเอกชน) รวมทั้งระดับความพึงพอใจที่จำเลยมีต่อทนายความ

การวิเคราะห์การรับฟังพยานหลักฐานและการใช้เหตุผลในการวินิจฉัย

ในการแสดงเหตุผล ศาลให้น้ำหนักกับพยานหลักฐานของโจทก์มากกว่าของจำเลย หลักฐานสำคัญที่ยืนยันว่าจำเลยอยู่ ณ ที่เกิดเหตุได้แก่ การพิสูจน์รอยนิ้วมือที่ตรงกัน ดูเหมือนว่าฝ่ายจำเลยมิได้โต้แย้งต่อหลักฐานชิ้นนี้ เว้นแต่มีการอ้างพยานหลักฐานว่าเขาอยู่ในที่อื่นในขณะที่เกิดเหตุ ดูเหมือนว่าฝ่ายจำเลยจะมีโต้แย้งว่าหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์อาจไม่แม่นยำ อาจถูกดัดแปลง หรือแม้แต่ข้อเท็จจริงที่ว่ากรณีรอยนิ้วมือเดียวบนขวดอาจไม่ได้พิสูจน์ว่าเขาอยู่ ณ ที่เกิดเหตุ เพราะการรูดน้ำมันบนร่างกายของผู้เสียหาย จำเป็นต้องมีการจับขวดน้ำมันเต็มมือ จึงน่าจะมีรอยนิ้วมือมากกว่าหนึ่งรอย และการที่ไม่มีการพิสูจน์หลักฐานทางดีเอ็นเอเพิ่มเติม หรือไม่มีการเสนอพยานหลักฐานอื่นใดในข้อนี้เพื่อยืนยันว่าเขาอยู่ในที่เกิดเหตุ รวมทั้งเมื่อพิจารณาถึงพยานที่แตกต่างให้กับเขา น่าจะทำให้เกิดข้อสงสัยต่อการใช้รอยนิ้วมือเป็นหลักฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงคำให้การของประจักษ์พยานซึ่งระบุว่า คนร้ายหลบหนีจากที่เกิดเหตุไปทันที แสดงให้เห็นว่าเขาไม่มีเวลาที่จะทำลายหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในที่เกิดเหตุ ไม่ว่าจะป็นรอยนิ้วมือและดีเอ็นเอ

ผู้วิจัยรู้สึกประหลาดใจที่ศาลไม่ให้น้ำหนักต่อคำให้การของพยานจำเลย โดยอ้างว่าผู้ให้การเป็นเพื่อนกับจำเลย และศาลอ้างว่าอาจให้การเท็จเพื่อประโยชน์ของจำเลย โดยศาลอ้างเหตุผลดังกล่าวเพื่อไม่ยอมรับคำให้การของพยาน และไม่มีการสอบสวนเพิ่มเติมเกี่ยวกับพฤติการณ์หรือความน่าเชื่อถือของพยานคนดังกล่าวเลย

ศาลยังรับฟังคำให้การของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้สอบปากคำสมาชิกกลุ่มก่อการร้ายอีกคนหนึ่งคือ นายบัตลัน ซึ่งให้การว่าจำเลยเป็นสมาชิกของกลุ่มเช่นกัน ซึ่งถือเป็นพยานขัดทอด ซึ่งตามระบบกฎหมายตะวันตกจะไม่รับฟังพยานหลักฐานเช่นนี้ ทั้งยังดูเหมือนว่าศาลไม่ได้พิจารณาว่าคำให้การที่ได้ อาจเป็นผลมาจากการบังคับหรือข่มขู่พยาน ซึ่งเป็นประเด็นที่ไม่มีความชัดเจน เนื่องจากพยานไม่ได้มาให้การในศาลโดยตรง จึงไม่อาจมีคำสั่งค้านคำให้การได้ (ซึ่งเป็นเหตุผลทั่วไปที่มักไม่มีการรับฟังคำให้การของพยานขัดทอด) เนื่องจากนายบัตลันเป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้าย จึงมีความเป็นไปได้ว่าเขาอาจให้การเพื่อต่อรองกับตำรวจ ทำให้ควรมีการพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เขาให้

ระยะเวลาการพิจารณาคดี

จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณาคดี ณ ปัจจุบัน ยังอยู่ระหว่างการรอคำสั่งของศาลอุทธรณ์ เราเห็นว่าความครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อสี่ปีที่แล้ว และเพิ่งจะมีการตัดสินของศาลชั้นต้นไป

กรณีศึกษา ๒ การโจมตีด้วยระเบิดแสวงเครื่องที่ตลาดสดสะบ้าย้อย^๓

เป็นคดีที่ทางโครงการให้ความสนใจเนื่องจากเกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิตและการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และทำให้เกิดคำถามต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนของตำรวจและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ใช้ในการสอบสวน มีการกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานจำเลยเพื่อบังคับให้เขารับสารภาพผิด ศาลชั้นต้นยังสั่งให้ประหารจำเลยสองจากสามคน แต่มีการลดโทษให้เหลือจำคุกตลอดชีวิตเนื่องจากการรับสารภาพตามความผิด เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่อย่างไรก็ดี ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาแสดงข้อกังวลต่อคำรับสารภาพของจำเลย และพบว่าหลักฐานที่ใช้ยืนยันความผิดของจำเลยเป็นคำให้การของพยานขัดทอดซึ่งเป็นสายให้กับตำรวจ และไม่อาจรับฟังได้ เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องในทุกคดีต่อจำเลยที่น่าสนใจคือแม้ว่าศาลอุทธรณ์จะยกฟ้องในคดีต่อจำเลย แต่ก็ยังสั่งขังจำเลยไว้จนกว่าศาลฎีกาจะมีคำสั่ง

หมายเหตุ- มีการใช้ตัวย่อเพื่อเรียกชื่อจำเลยที่ ๑, จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓

ข้อมูลพื้นฐาน-ความเป็นมาของจำเลย

จำเลยที่ ๑ – นายลูติง หรือดิงหรือเปาะชู หะมะ ๓๒ ปี เป็นชาวมุสลิมสัญชาติไทย เขาพูดภาษามลายูและอาศัยอยู่ในอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาต้น และก่อนจะถูกจับกุม ทำงานรับจ้างกรีดยาง เขายังทำหน้าที่สอนศาสนา และก่อนจะถูกจับกุมไม่เคยมีประวัติอาชญากรรมมาก่อน

จำเลยที่ ๒ – นายเจ๊ะเหม หรือลีหรือลีโม่ง เจ๊ะมุดอ อายุ ๓๖ ปี อาศัยอยู่ที่ตำบลจะแหน อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา สมรสแล้วมีลูกชายสองคน จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๖ (การศึกษานอกโรงเรียนหรือ กศน.) มีอาชีพทำสวนยางและรับจ้างกรีดยางนับศาสนาอิสลาม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ภาษามลายูเป็นหลัก ก่อนถูกจับดำเนินคดีไม่มีประวัติการก่ออาชญากรรมมาก่อน

จำเลยที่ ๓ - นายสุรียาหรือดอเลาะ สะอึ

^๓ คดีหมายเลขดำที่ ๒๓๕/๒๕๕๑/ คดีหมายเลขแดงที่ ๓๘๕/๒๕๕๒, ศาลจังหวัดน่านทวิ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๒, หมายเลขแดงที่ ๑๑๙๓/๒๕๕๓ ศาลอุทธรณ์ภาค ๙, หมายเลขแดงที่ ๒๕๕๔, ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔

เหตุการณ์

เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐ มีการนำระเบิดแสวงเครื่องไปวางไว้ที่ตะกร้าด้านหน้าของรถมอเตอร์ไซค์ ซึ่งจอดอยู่หน้าตลาดสดสะบ้าย้อย อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และจุดชนวนด้วยโทรศัพท์มือถือ เหตุการณ์ระเบิดเกิดขึ้นในช่วงที่มีคนพลุกพล่าน เป็นเหตุให้ผู้ใหญ่สองคนและเด็กสองคนเสียชีวิต และได้รับบาดเจ็บ ๒๔ คน รถมอเตอร์ไซค์ที่ถูกวางระเบิดถูกทำลาย รวมทั้งรถมอเตอร์ไซค์คันอื่น ๆ อีก ๑๑ คัน รถยนต์ ๒ คัน และบ้าน ๑ หลัง

จำเลยถูกกล่าวหาว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มแบ่งแยกดินแดน (ซึ่งมีสมาชิกร่วมกันอีก ๕ คน) และได้กระทำความผิดต่างกรรมต่างวาระในระยะเวลาตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ จนถึง ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๐ เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการข่มขู่ชุมชนในพื้นที่ การสังหารเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งความผิดต่อทรัพย์สินและการทำลายทรัพย์สิน ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อ “แบ่งแยกราชอาณาจักร” หรือ “จัดตั้งเป็นรัฐอิสระ” พนักงานอัยการกล่าวหาว่าจำเลยได้ฝึกอบรมสมาชิกคนอื่น ๆ ให้สามารถใช้อาวุธปืนในการก่อการร้าย และการข่มขู่ชุมชนในพื้นที่ และมีการเก็บรวบรวมเงินเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว ทั้งยังกล่าวหาว่ามีการซ่อนสุ้ม ซ่อนเร้น และเคลื่อนย้ายระเบิดแสวงเครื่องซึ่งไม่ปรากฏจำนวน

การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ

ตำรวจได้พบของกลาง ๘ ชิ้นในที่เกิดเหตุ ซึ่งเชื่อว่าเป็นวัสดุที่มาจากระเบิดแสวงเครื่อง และได้นำมาใช้เป็นหลักฐานในการให้การต่อศาล

การสอบสวนเริ่มจากการจับกุมสมาชิก “ซึ่งเป็นที่รู้จักกัน” ของกลุ่มก่อการร้าย รวมทั้งกลุ่มที่ตกเป็นผู้ต้องสงสัย ทำให้การของบุคคลเหล่านั้นนำไปสู่การจับกุมสมาชิกคนอื่น ๆ (ซึ่งมีการตรวจพบในภายหลัง) รวมทั้งการยึดอาวุธสงคราม เครื่องมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอื่น ๆ เป็นการดำเนินงานที่เกิดขึ้นหลายเดือนหลังจากเกิดเหตุ และสุดท้ายเป็นเหตุให้มีการจับกุมนายบัง และนายบังสารภาพว่าเป็นหนึ่งในคนร้าย และยังให้การขัดท้อจำเลยทั้งสามคนเพื่อต่อรองกับการคุ้มครองของตำรวจและสิทธิที่จะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดี

ข้อมูลการจับกุม

ระหว่างที่เกิดเหตุมีการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา รวมทั้งอำเภอสะบ้าย้อย จำเลยที่ ๑ ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๐ จำเลยที่ ๒ ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๐ และจำเลยที่ ๓ ถูกจับกุมเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๕๐

ข้อกล่าวหา

จำเลยถูกตั้งข้อหาตามความผิดดังนี้

- ก่อการร้าย
- อั้งยี่ ซ่องโจร
- วางระเบิด
- ความผิดต่อชีวิต
- ละเมิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่ง
ที่เทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๕๔๐

จำเลยรับสารภาพผิดตามข้อกล่าวหา แต่ระหว่างให้การต่อศาลพวกเขายืนยันว่า
เป็นการรับสารภาพผิดเนื่องจากถูกทรมาน

พยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนและใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดี

นอกจากวัตถุพยานที่เสนอแล้ว (ซึ่งอยู่ในหัวข้อ ‘การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ’
ของรายงานการสอบสวน) พนักงานอัยการยังเสนอคำให้การอีกมากซึ่งมาจากพยานฝ่าย
ตำรวจ ทั้งนี้เพื่อจำสืบล่าว่ามีกลุ่มก่อการร้ายเคลื่อนไหวอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อ
นำสืบว่าจำเลยเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าว และได้กระทำความผิดตามคำฟ้อง โดยอาจ
สรุปตามคำให้การได้ดังนี้

- ตำรวจ ๔ นายให้การสนับสนุนความเห็นว่ามีกลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวมุสลิมเชื้อ
สายมลายูอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นคำให้การที่ระบุรายละเอียดว่าเหตุใดจึงมี
กลุ่มเหล่านี้อยู่ วิธีการดำเนินงานของพวกเขา และการคัดเลือกสมาชิก รวมทั้งระบุ
ระยะเวลาที่มีการก่อเหตุเริ่มตั้งแต่เหตุการณ์ในปี ๒๕๔๗

- ตำรวจ ๒ นายให้ข้อมูลที่ได้รับการสอบปากคำสมาชิก ๒ คนของกลุ่มก่อการร้าย
ซึ่งให้การชัดทอว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจนายหนึ่งให้การว่า
‘ได้สอบปากค่านายบัง ซึ่งระบุว่าเขาได้เข้าร่วมประชุมกับจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๒ และบุคคล
อื่น ๆ อีก ๗ คนเพื่อวางแผนกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ที่ยังระบุด้วยว่า นายบังบอกว่าได้ไป
ค้นหาพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อก่อเหตุร่วมกับจำเลยที่ ๒ และอีกบุคคลหนึ่ง เจ้าหน้าที่อีกคนให้
การตามข้อมูลจากสายของตำรวจซึ่งระบุว่า จำเลยได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มก่อการร้ายเพื่อ
วางแผนก่อเหตุ

- ตำรวจ ๓ นายให้ข้อมูลจากการสอบปากคำจำเลย โดยระบุว่าจำเลยยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้าย และได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนก่อเหตุหลายครั้ง จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ รับสารภาพว่าเป็นคนเลือกสถานที่ก่อเหตุ และเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนจำเลยที่ ๓ รับสารภาพว่าได้พูดคุยเกี่ยวกับการก่อเหตุเท่านั้น แต่ไม่มีส่วนร่วมอย่างอื่น

พยานหลักฐานฝ่ายจำเลย

มีข้อมูลที่จำกัดจากคำตัดสินของศาลเกี่ยวกับพยานหลักฐานฝ่ายจำเลย อย่างไรก็ตาม เรามีข้อสังเกตว่า จำเลยให้การว่าเป็นคำรับสารภาพที่เกิดจากการซ้อมทรมาน เราทราบว่า มีการให้การของพยานจำเลยเป็นเวลาสามวัน และมีพยานเพียงคนเดียวคือนางสาวสีตีมารี เยะ ะมะที่ถูกอ้างถึงในคำพิพากษา โดยเธอได้ไปเยี่ยมจำเลยที่ ๑ ระหว่างถูกควบคุมตัว และได้บอกเล่าอาการซึ่งสนับสนุนข้อกล่าวหาว่ามีการซ้อมทรมานจำเลย

เรามีข้อสันนิษฐานว่าจำเลยไม่ได้เสนอข้อต่อสู้เกี่ยวกับประเด็นที่ศาลพิจารณาว่ามีกลุ่มก่อการร้ายอยู่ในภาคใต้

การวินิจฉัยของศาล

ศาลเห็นว่ามีความเห็นสองประเด็นที่ต้องพิจารณา

- ๑) มีกลุ่มก่อการร้ายในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของสงขลาจริงหรือไม่?
- ๒) จำเลยเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก่อการร้ายและได้กระทำความผิดจริงหรือไม่?

ประเด็นที่ ๑

ตามความเห็นของศาล น่าเชื่อได้ว่าพยานหลักฐานของโจทก์มีน้ำหนัก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถให้การอย่างละเอียดเกี่ยวกับกรณีการก่อการร้ายอื่น ๆ หลายครั้ง นอกจากนั้น ยังมีการจับกุมสมาชิกกลุ่มก่อการร้ายคนอื่น ๆ อีกหลายคน และในการสอบสวนเพิ่มเติมยังทำให้ค้นพบอาวุธสงครามและเครื่องมือ ศาลเห็นว่าความผิดด้านการก่อการร้ายมักกระทำขึ้นอย่างเป็นความลับ และในบางครั้งพยานจำเลยจำเป็นต้องปกปิดตัวเองเพื่อความปลอดภัย ศาลเห็นว่า “ตำรวจสามารถค้นพบความจริงจากการสอบสวน ในขณะที่จำเลยทั้งสามคนไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานเพื่อหักล้างข้อมูลดังกล่าวได้”

ศาลจึงมีความเห็นว่า การระบิดได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากในที่สาธารณะ โดยมีจุดประสงค์เพื่อทำลายชีวิตและทรัพย์สิน โดยไม่ได้เป็นการกระทำที่เกิดจากการมีเป้าหมายที่ชัดเจนหรือเกิดจากความแค้นส่วนบุคคล แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง

ความปั่นป่วนวุ่นวายและความกระด้างกระเดื่องต่ออำนาจรัฐ และถือว่ามีคุณสมบัติในลักษณะการก่อการร้าย ซึ่งพยานฝ่ายตำรวจอธิบายว่ามีลักษณะ “ทารุณโหดร้าย” แม้ว่าพยานของตำรวจบางคนไม่ได้มาให้การในศาล แต่ศาลให้น้ำหนักกับคำให้การดังกล่าว เนื่องจากจำเลยมิได้โต้แย้งต่อคำให้การเหล่านั้น

ประเด็นที่ ๒

ทนายของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ โต้แย้งข้อมูลจากพยาน ซึ่งได้มาจากการสอบปากคำสายของตำรวจเพื่อแลกกับความคุ้มครองด้านกฎหมาย แต่ศาลเชื่อว่าคำให้การของตำรวจมีน้ำหนัก เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ได้มาเพื่อการชี้ตัวผู้ก่อการร้าย และศาลระบุว่าคำให้การของ “สายตำรวจ” ได้รับการสนับสนุนจากคำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ที่ระบุว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อก่อเหตุ ด้วยเหตุดังกล่าว ศาลจึงมีความเห็นว่าคำให้การของพยานตำรวจมีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เนื่องจาก “มีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง”

ศาลเห็นว่าคำรับสารภาพของจำเลยน่าเชื่อถือ เนื่องจากในการให้การทั้งสองครั้งสามารถระบุลำดับเหตุการณ์และการกระทำเหตุประทุษร้ายได้ตรงกัน ทำให้ศาลเกิดความเชื่อถือ และไม่คิดว่าจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น นอกจากนั้น ศาลยังให้น้ำหนักกับข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยมีสิทธิที่จะโต้แย้งข้อกล่าวหา แต่กลับไม่ทำเช่นนั้น ศาลเห็นว่าพยานหลักฐานที่จำเลยอ้างเพื่อโต้แย้งข้อกล่าวหายังไม่มีน้ำหนักมากเพียงพอ

ศาลยังมีคำสั่งยอมรับคำให้การของจำเลยที่ ๓ ซึ่งให้การเป็นปรปักษ์กับตนเองแม้จะไม่มีลายเซ็นของเขากำกับ เนื่องจากจำเลยที่ ๓ ยอมรับว่ามีส่วนร่วมและให้รายละเอียดในคำให้การ

ต่อข้อกล่าวหาของจำเลยว่าถูกซ้อมทรมานเพื่อให้รับสารภาพผิด ศาลพิจารณาว่าพวกเขาถูกซ้อมทรมานจริงหรือไม่ โดยระบุว่าพยานมีทนายความอยู่ร่วมระหว่างการสอบปากคำ ซึ่งย่อมเป็นเหตุให้สามารถปฏิเสธข้อกล่าวหา และแจ้งให้ทนายความทราบ หากถูกซ้อมทรมาน จำเลยที่ ๑ ระบุว่าเขายอมรับสารภาพผิดเนื่องจากกลัวการซ้อมทรมาน แต่ศาลเห็นว่าเป็นคำกล่าวอ้างที่ไม่น่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นความเชื่อส่วนบุคคลมากกว่าเป็นข้อเท็จจริง จำเลยที่ ๑ ยังระบุว่า นางสาวสีตีมารีแยะ หะมะได้ไปร้องเรียนที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยไปให้การว่าระหว่างไปเยี่ยมจำเลยที่ ๑ ที่ถูกควบคุมตัวที่ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติส่วนหน้า จังหวัดยะลา แต่การซ้อมทรมานเกิดขึ้นที่หน่วยเฉพาะกิจสงขลา (นิคมเทพา) จากเอกสารนางสาวสีตีมารีแยะ เธอพบว่าตาของเขาบวม มีสภาพตึงเครียด และมีร่องรอยการถูกทำร้ายร่างกาย ศาลเห็นว่านางสาวสีตีมารีแยะ หะมะไม่ได้ติดต่อกับกสม. โดยตรง แต่เป็นการเขียนจดหมายไปที่ศูนย์ทนายความมุสลิม จึงไม่มีหลักฐานบันทึก

ว่ากสม.ได้รับจดหมายดังกล่าว หรือมีการดำเนินงานในกรณีดังกล่าว ส่งผลให้ไม่มีหลักฐานมาแสดง นอกจากนั้น จำเลยที่ ๑ ยังไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ตรวจร่างกาย ทำให้ศาลไม่สามารถวินิจฉัยได้ว่าการทำร้ายร่างกายเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นเหตุให้ศาลเห็นว่าคำให้การของนางสีติมารีแยะ หะมะซึ่งเป็นพยาน ไม่น่าเชื่อถือ

การกำหนดโทษ

พนักงานอัยการขอให้ศาลสั่งลงโทษจำเลยตามความผิดต่อพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งทีเทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๔๙๐ และบางมาตราของประมวลกฎหมายอาญา

ศาลมีความเห็นว่าจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ มีความผิดตามหลายข้อกล่าวหา รวมทั้งการระดมทุนเพื่อกระทำความผิด การเป็นสมาชิกกลุ่มก่อการร้าย รวมทั้งความผิดตามมาตรา ๒๒๔ (ความผิดต่อชีวิต) และมาตรา ๒๘๙ (๔) (ฆ่าคนตายโดยเจตนา) ของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีโทษถึงขั้นประหารชีวิต ศาลจึงตัดสินให้ประหารชีวิตจำเลยทั้งสองคน อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก “คำสารภาพ” ของจำเลยเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงเป็นเหตุให้ลดหย่อนโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต และสั่งให้จำเลยต้องชำระค่าเสียหายเป็นจำนวนกว่า ๑.๑ ล้านบาทให้กับผู้เสียหายหลายคน

ศาลมีคำสั่งว่าจำเลยที่ ๓ มีความผิดในสองข้อหา เกี่ยวกับการระดมทุนเพื่อกระทำความผิด และการเป็นสมาชิกของหน่วยงาน “ซึ่งมีการดำเนินงานแบบลับและมีจุดประสงค์ที่มิชอบด้วยกฎหมาย” และสั่งให้จำคุกเขาเป็นเวลาหกเดือน

กระบวนการอุทธรณ์คดี

ศาลอุทธรณ์

ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๓ ศาลอุทธรณ์ยกฟ้องข้อหาต่อจำเลย และยังคงคำร้องของโจทก์ทั้งห้าคนเกี่ยวกับการขอค่าเสียหายจากจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ศาลอุทธรณ์มีความเห็นว่า ไม่มีพยานหลักฐานในทางกายภาพที่พิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิด มีแต่เพียงปากคำของพยานโจทก์ ซึ่งถือเป็นพยานชัดทอด และฝ่ายจำเลยไม่มีโอกาสซักค้านพยานคนดังกล่าว เป็นเหตุให้ไม่สามารถรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้โดยเป็นไปตามมาตรา ๒๒๗/๑ ย่อหน้า ๒ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ศาลยังเห็นว่าข้อกล่าวอ้างของจำเลยที่ระบุว่าถูกทำร้ายร่างกายและได้รับสารภาพผิดโดยการลงนามในเอกสาร ซึ่งไม่มีการอ่านทวนให้ฟัง เป็นการลงนามเพราะกลัวจะถูกทำร้ายจนเสียชีวิต ศาลจึงมีคำวินิจฉัยว่าจำเลยทั้งสามควรถูกขังไว้ในระหว่างรอการพิจารณาของศาลฎีกา

ศาลฎีกา

ในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำสั่งของศาลอุทธรณ์ โดยยืนยันว่าพยานหลักฐานที่น่าสืบโดยฝ่ายโจทก์เป็นพยานขัดทอด และมีข้อบกพร่องมากมายจึงเป็นที่น่าสงสัย ศาลเห็นว่าพนักงานอัยการไม่สามารถนำสืบโดยใช้พยานหลักฐานจากฝ่ายที่เป็นอิสระที่จะสนับสนุนข้อกล่าวหา นอกจากการใช้พยานขัดทอดแล้ว ศาลยังกังวลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของคำรับสารภาพของจำเลย ด้วยเหตุผลดังกล่าว และโดยยกประโยชน์ให้กับความสงสัย ศาลจึงมีคำพิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์

ข้อสังเกต

การสืบสวนสอบสวน

ในแง่การสอบสวนที่เกิดเหตุ มีรายละเอียดน้อยกว่าตำรวจใช้วิธีการใดในการเก็บรวบรวมพยานวัตถุและกายภาพ ตามความเข้าใจของผู้วิจัย ไม่มีการเก็บหลักฐานด้านดีเอ็นเอหรือนิติวิทยาศาสตร์ (อย่างเช่น รอยเท้า) โดยมีเพียงการเก็บซากเศษที่เกิดจากการระเบิด นำมาวิเคราะห์และให้ความเห็นว่าน่าจะเป็นส่วนหนึ่งของระเบิดแสวงเครื่อง

ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าตำรวจใช้วิธีการใดเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลจากพยาน/ผู้ให้ข้อมูลคนอื่น ๆ และทำให้บุคคลตกเป็นผู้ต้องหา แน่นอนว่าผู้ให้ข้อมูลได้รับการคุ้มครองต่อการฟ้องคดี ซึ่งย่อมกระทบต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่เขาให้กับเจ้าหน้าที่ ทั้งยังทำให้เกิดคำถามว่าข้อมูลที่ได้จากพยานคนอื่น ๆ อย่างเช่น นายบัง เป็นการได้มาโดยวิธีการให้สินบนหรือการข่มขู่หรือไม่ว่าง

หมายจับ

ในช่วงเวลาที่มีการจับกุม เป็นช่วงที่มีการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสี่อำเภอของจังหวัดสงขลา ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าจำเลยถูกจับกุมโดยใช้อำนาจตาม พ.ร.ก.หรือเป็นการออกหมายจับตามประมวลกฎหมายอาญาของศาล

การควบคุมตัว

ในขั้นตอนนี้ยังไม่ทราบระยะเวลาที่ชัดเจนของการควบคุมตัวจำเลยแต่ละคน ศาลระบุว่าทนายความได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมจำเลยแต่ละคนในขั้นตอนต่าง ๆ และในคำสั่งศาลมีการระบุสถานที่ควบคุมตัวและสอบปากคำ (ที่สถานีตำรวจและค่ายทหาร) ไม่เป็นที่ปรากฏว่าญาติมีโอกาสได้เข้าเยี่ยมจำเลยหรือไม่

การข่มขู่

จากความเข้าใจของผู้วิจัย จำเลยแต่ละคนให้การคัดค้านคำรับสารภาพผิด โดยอ้างว่าเป็นคำรับสารภาพที่ได้มาเพราะตนเองถูกข่มขู่ ไม่มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าใครน่าจะเป็นผู้ทำร้ายร่างกายจำเลยระหว่างถูกควบคุมตัว

ศาลชั้นต้นมีความเห็นว่าระหว่างที่นายเข้าเยี่ยม จำเลยย่อมมีโอกาสที่จะปฏิเสธข้อกล่าวหาและแจ้งให้นายทราบว่ามีอาการข่มขู่หรือการบังคับให้สารภาพผิดอย่างไรก็ดี ไม่เป็นที่ปรากฏว่าเจ้าพนักงานสอบสวนอยู่ร่วมในขณะที่นายเข้าเยี่ยมจำเลยหรือไม่ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นย่อมทำให้จำเลยไม่กล้าที่จะให้ข้อมูลอย่างเปิดเผย ตามความเห็นของผู้วิจัย ศาลฎีกาชี้ให้เห็นปัญหาความน่าเชื่อถือของคำรับสารภาพได้อย่างถูกต้องอย่างไรก็ดี คำวินิจฉัยของศาลเป็นการพิจารณาจากระยะเวลาการควบคุมตัวจำเลย แทนที่จะเชื่อตามข้ออ้างที่ว่าเป็นการรับสารภาพเพราะมีการทำร้ายร่างกาย

พยานจำเลยคนหนึ่งให้ความเห็นว่า ได้เข้าเยี่ยมจำเลยที่ ๑ ระหว่างถูกควบคุมตัว และพบว่าตาของเขาบวม มีสภาพตึงเครียด และมีร่องรอยการทำร้ายร่างกาย เธอได้บันทึกข้อมูลดังกล่าวในจดหมายที่ตั้งใจส่งให้กับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ(กสม.) โดยเป็นการส่งจดหมายผ่านจากมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม เธอไม่ได้แจ้งความกับตำรวจ ศาลชั้นต้นไม่รับฟังข้อมูลในจดหมายดังกล่าว เนื่องจากไม่มีหลักฐานการนำส่งจดหมายไปที่ กสม. นอกจากนี้ ศาลยังไม่เชื่อถือข้อมูลดังกล่าวเนื่องจากจำเลยที่ ๑ ปฏิเสธไม่ยอมให้มีการตรวจร่างกาย ตามความเห็นของผู้วิจัย มีเหตุผลที่เป็นไปได้ว่าเหยื่อการข่มขู่จะขัดขืนไม่ยอมให้ตรวจร่างกาย (หรือไม่ยอมให้สัมผัสแต่ต้อง) เพราะความกลัวต่อเจ้าหน้าที่ หรือกลัวการตอบโต้หากมีการแจ้งข้อมูลอย่างเป็นทางการให้กับเจ้าหน้าที่ ดูเหมือนว่าทั้งศาลอุทธรณ์และศาลฎีกามองข้ามประเด็นเกี่ยวกับจดหมายและการรับฟังเป็นหลักฐาน

ประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับการข่มขู่เกี่ยวข้องกับวิธีการพิจารณาของศาล ศาลชั้นต้นระบุว่าให้ความสนใจต่อประเด็นที่ว่าจำเลยได้ถูกข่มขู่ “จริงหรือไม่” ซึ่งไม่เป็นที่ชัดเจนว่าหมายถึงอะไร ในขณะที่จำเลยที่ ๑ ระบุว่ายอมรับสารภาพผิดเพราะกลัวจะถูกทำร้ายร่างกาย แต่ศาลเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็น “ความเห็นส่วนตัว” มากกว่าจะเป็นการแถลงข้อเท็จจริง และทำให้ศาลไม่ตัดสินใจไม่รับฟังคำรับสารภาพของเขา ในบางแนวนิติศาสตร์ จะไม่นำพยานหลักฐานในทางกายภาพมาใช้ประกอบเป็นภาระพิสูจน์ว่ามีการทำร้ายร่างกาย แต่มักอ้างอิงความเห็นของผู้ถูกกระทำในแง่ที่มีการคุกคามจริง ดังที่ตั้งข้อสังเกตข้างต้น ศาลในลำดับขั้นต่อมาได้พิพากษากลับโดยอ้างปัญหาของพยานขัดทอด และมีได้พิจารณาอย่างจริงจังว่าจำเลยได้ถูกข่มขู่ หรือถูกปฏิบัติมิชอบในระหว่างการควบคุมตัวหรือไม่ จึงไม่เป็นที่ชัดเจนว่าศาลจะยอมรับคำรับสารภาพที่ได้มาจากการข่มขู่หรือไม่

ตัวแทนด้านกฎหมาย-ข้อค้นพบ

ศาลมีข้อสังเกตว่า จำเลยแต่ละคนสามารถเข้าถึงทนายความในช่วงที่ถูกควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดีได้ ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าเป็นทนายอาสาที่ศาลแต่งตั้งหรือเป็นทนายเอกชน ในขณะที่เริ่มทำงานในคดี รวมทั้งไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของทนายสำหรับคดีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทนายควรมีประสิทธิภาพในขั้นต่ำตามมาตรฐานเพื่อให้สามารถแก้ต่างกับจำเลยได้ ในปัจจุบันเรายังไม่มีข้อมูลว่าจำเลยพึงพอใจกับการมีตัวแทนกฎหมายหรือไม่

การวิเคราะห์พยานหลักฐาน

ในคำสั่งศาลที่เราได้รับ มีข้อมูลมากมายเกี่ยวกับพยานและหลักฐานของฝ่ายโจทก์ และมีข้อมูลไม่มากนักเกี่ยวกับพยานของจำเลยในแง่ของการฟ้องคดี ดูเหมือนจะมีการพึ่งพาอย่างมากต่อพยานฝ่ายตำรวจ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอบปากคำ และมีการนำคำให้การของบุคคลที่ไม่สามารถปรากฏตัวในศาลมาใช้ ข้อมูลจำนวนมาก (โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดการดำเนินงานของกลุ่มก่อการร้ายในภาคใต้) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการสืบสวนสอบสวนและการสอบปากคำผู้ที่ถูกจับกุม แน่แน่นอนว่าข้อมูลบางส่วนเป็น “ข้อมูลทั่วไปในที่สาธารณะ” เกี่ยวกับการดำเนินงานของขบวนการ ซึ่งไม่มีการกล่าวถึงในคดีนี้

ศาลชั้นต้นวิจารณ์จำเลยที่ไม่สามารถแสดงพยานหลักฐานว่าตนเองอยู่ที่อื่นขณะเกิดเหตุ หรือการปฏิเสธข้อกล่าวหา ทั้งศาลยังปฏิเสธไม่รับฟังข้อสังเกตเกี่ยวกับร่องรอยการทำร้ายร่างกายและการซ้อมทรมาน และไม่ยอมรับว่าเหตุผลว่า “กลัวถูกทำร้ายร่างกาย” เป็นเหตุผลที่ควรทำให้คำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑ ไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนั้น ยังมีการรับฟังปากคำของจำเลยที่ ๓ ในฐานะพยานหลักฐาน ทั้ง ๆ ที่ไม่มีการลงนามในคำให้การดังกล่าว

ตามการประเมินของผู้วิจัย คำสั่งของศาลชั้นต้นสะท้อนถึงแนวโน้มที่จะสนับสนุนพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานที่ลึกลับ ยกตัวอย่างเช่น ศาลดูเหมือนจะกังวลเกี่ยวกับขั้นตอนการร้องเรียนกับ กสม. และการรับฟังเป็นพยานหลักฐาน แต่กลับไม่คำนึงว่าจำเลยที่ ๓ ไม่ได้ลงนามในคำรับสารภาพผิด ซึ่งถือเป็นขั้นตอนการพิจารณาที่สำคัญเช่นกัน แม้เราจะไม่สามารถตัดสินในแง่ความน่าเชื่อถือของพยานฝ่ายจำเลยได้ เนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและตัวพยานไม่มากนัก แต่เราก็ประหลาดใจกับการที่ศาลเพิกเฉยอย่างชัดเจนต่อข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยการซ้อมทรมาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากบุคคลที่สาม เนื่องจากไม่มีการเก็บหลักฐานด้านดีเอ็นเอและนิติวิทยาศาสตร์จากที่เกิดเหตุ ทำให้เหตุผลการตัดสินลงโทษไม่มีน้ำหนักเพียงพอ

ในขณะที่ศาลฎีกาและศาลอุทธรณ์เห็นว่าขั้นตอนดังกล่าวมีปัญหา อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดี เรามีข้อสังเกตว่า ศาลไม่ได้มีคำวินิจฉัยว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ แม้จะไม่มีพยานหลักฐานที่เชื่อมโยงตัวจำเลยเข้ากับการกระทำความผิดดังกล่าว เพียงแต่ศาลยกประโยชน์ให้กับความสงสัย คำวินิจฉัยเช่นนี้ย่อมทำให้จำเลยประสบปัญหาในการเรียกร้องค่าเสียหาย

การวิเคราะห์เหตุผลของคำตัดสิน

ศาลได้ชี้ว่ามีสองประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในคดีนี้ ได้แก่ มีขบวนการก่อการร้ายในภาคใต้จริงหรือไม่ และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ โดยดูเหมือนว่าศาลให้น้ำหนักกับทั้งสองประเด็นเท่า ๆ กัน สิ่งที่เป็นข้อกังวลในเรื่องนี้ได้แก่ หากพิสูจน์ได้ว่าข้อมูลในข้อแรกเป็นเรื่องจริง (ซึ่งก็เป็นเช่นนั้น) ย่อมกระทบต่อทัศนคติของศาลที่มีต่อข้อมูลในส่วนหลังหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อมูลในส่วนแรกไม่เชื่อมโยงกับข้อมูลในส่วนหลังมากนัก และข้อมูลในส่วนหลังควรเป็นประเด็นสำคัญของคดี เราจึงกังวลว่าการที่ศาลดูเหมือนจะให้น้ำหนักต่อข้อมูลทั้งสองส่วนเท่า ๆ กัน ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ไว้ก่อน ความเห็นนี้เป็นเพียงข้อสงสัยแต่เป็นเรื่องสำคัญที่ควรพิจารณา โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงความรุนแรงของการทำผิดและการลงโทษ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า พยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อมูลในส่วนแรก อาจส่งผลกระทบต่อความเห็นของศาลในประเด็นที่สอง ในการพิจารณาประเด็นนี้ ศาลมีข้อสังเกตว่าความผิดเนื่องจากการก่อการร้ายมีลักษณะโหดเหี้ยม และตำรวจมีประสบการณ์เป็นอย่างมากในการสอบสวนความผิดดังกล่าว ในความเห็นของเรา อาจเป็นเพราะศาลให้การยอมรับต่อผลการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ และยอมรับต่อข้อมูลในประเด็นแรก เป็นการยอมรับข้อมูลจากการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ และส่งผลให้มีการยอมรับในประเด็นที่สอง เนื่องจากเป็นเรื่องที่ง่ายที่พนักงานอัยการจะพิสูจน์ว่ามีการก่อการร้ายในภาคใต้ และดูเหมือนจะเป็นข้อมูลที่รับรู้กันโดยทั่วไปในช่วงที่มีการไต่สวนคดี ซึ่งย่อมทำให้เกิดปัญหาสำหรับจำเลยและทนายความที่จะปฏิเสธข้อเท็จจริงดังกล่าว

เหตุผลที่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาใช้ดูเหมือนจะมีความหนักแน่น และไม่ได้เน้นเฉพาะประเด็นแรก หากคำนึงถึงคุณภาพของพยานหลักฐานที่น่าสืบโดยพนักงานอัยการ และพิจารณาว่ามีส่วนเชื่อมโยงกับการกระทำความผิดของจำเลยหรือไม่ ตามความเห็นของผู้วิจัย ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการวินิจฉัย

กรณีศึกษา ๓ นายอับลูเลาะ สะแต เหตุการณ์โจมตีป้อมตำรวจทางหลวง^๕

กรณีศึกษานี้เป็นตัวอย่างของกระบวนการอุทธรณ์คดีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต โดยศาลอุทธรณ์ได้กลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่ลงโทษประหารชีวิตชีวิตจำเลย เนื่องจากไม่เชื่อถือต่อพยานหลักฐาน และยังสะท้อนให้เห็นปัญหาของการให้นำหนักกับคำให้การของพยานเพียงคนเดียว การที่ผู้เสียหายในคดีนี้เป็นตำรวจดูเหมือนจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการวินิจฉัยของศาลชั้นต้นและศาลฎีกา กล่าวคือเป็นเหตุให้ศาลรับฟังคำให้การโดยไม่มีการใช้วิจารณญาณ ผู้วิจัยเห็นว่าในการไต่สวนคดีนี้ ศาลไม่ได้ใช้วิธีการพิจารณาที่ให้นำหนักและยอมรับคำให้การอย่างเป็นเอกภาพ

เพื่อความสะดวกในการอ้างอิง เราได้เรียกตำรวจที่เสียชีวิตว่าเป็นผู้ตาย และตำรวจคนที่ ๒ (พยานหลักของคดี) ให้เรียกว่าเป็นผู้เสียหายที่ ๑ ส่วนภรรยาของผู้ตายเรียกว่า ผู้เสียหายที่ ๒

ข้อมูลพื้นฐาน

ข้อมูลของจำเลย

นายอับลูเลาะ สะแต ๓๔ ปี เป็นชาวมุสลิมสัญชาติไทย เป็นราษฎรในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี จบการศึกษาชั้น ป.๔ ก่อนจะถูกจับกุม เขาทำงานรับจ้างกรีดยางและก่อสร้าง เขามีภรรยาและบุตร ๒ คน และก่อนหน้านั้นไม่มีประวัติอาชญากรรมมาก่อน

เหตุการณ์

ในวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๘ มีกลุ่มบุคคลประกอบด้วยผู้ชาย ๗ หรือ ๘ คน ซึ่งได้ใช้อาวุธสงครามผิดกฎหมายยิงใส่หน่วยบริการประชาชนตำรวจทางหลวงบ่อทอง เป็นเหตุให้ตำรวจเสียชีวิต ๑ นาย (ผู้ตาย) และอีกนายได้รับบาดเจ็บ (ผู้เสียหายที่ ๑) ภรรยาของผู้ตายซึ่งอยู่ในห้องด้านหลังติดกับป้อมยามตำรวจได้อยู่ในระหว่างการโจมตี และเป็นผู้ร้องในคดีนี้ (ผู้เสียหายที่ ๒) ทั้งผู้ตายและผู้เสียหายที่ ๑ กำลังปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างที่เกิดเหตุ ผู้ตายถูกยิงจนเสียชีวิตที่บริเวณไบหน้าและลำตัว ส่วนผู้เสียหายที่ ๑ และผู้เสียหายที่ ๒ ไม่ได้ถูกยิง คนร้ายได้ขโมยอาวุธปืนไปจากผู้ตายและผู้เสียหายที่ ๑ และได้จุดไฟในที่เกิดเหตุทำให้เกิดความเสียหายต่อที่จอดรถ รถยนต์ของราชการ และรถยนต์ของผู้ตาย

^๕ หมายเลขคดีดำที่ ๙๑/๒๕๕๒, แดงที่ ๑๔๕๕/๒๕๕๔ ศาลจังหวัดปัตตานี ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔, หมายเลขคดีดำที่ ๑๒๘๐/๒๕๕๔, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๔, คดีหมายเลขแดงที่ ๑๓๑๔๙/๒๕๕๕, ศาลฎีกา ๑๑ กันยายน ๒๕๕๕

การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ

ภายหลังเหตุการณ์ พนักงานสอบสวนได้นำแผนผังสมาชิกขบวนการก่อความไม่สงบที่ตำรวจจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายที่ ๑ ดูพร้อมกับภาพถ่ายของผู้ต้องสงสัยซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ผู้เสียหายที่ ๑ ได้ชี้ตัวจำเลยจากในภาพ และยืนยันว่าเป็นหนึ่งในคนร้าย

ภายหลังเหตุการณ์ พนักงานสอบสวนได้นำอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนจากที่เกิดเหตุไปเป็นของกลาง และได้นำสืบในระหว่างการไต่สวน ทั้งยังได้ค้นบ้านของผู้ต้องสงสัยหลายคน รวมทั้งของจำเลย

ข้อมูลการจับกุม

จำเลยถูกจับในวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ไม่ได้รับการประกันตัว และถูกนำตัวไปขึ้นศาลครบรอบหนึ่งปีหลังถูกจับกุมพอดี

ตอนที่ถูกจับกุม จำเลยปฏิเสธข้อกล่าวหาและได้แสดงพยานหลักฐานของตน ภายหลังการจับกุม ผู้เสียหายที่ ๑ ยืนยันว่าจำเลยเป็นหนึ่งในคนร้าย

ข้อกล่าวหา

จำเลยถูกตั้งข้อหาตามความผิดดังต่อไปนี้

- ความผิดต่อชีวิต
- ความผิดต่อทรัพย์
- วางเพลิง
- ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา
- ละเมิดพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ พกพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว

พยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนและใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดี

พนักงานอัยการได้แสดงวัตถุพยาน (ซึ่งอยู่ในหัวข้อ ‘การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ’ ของรายงานการสอบสวน) ระหว่างการพิจารณาคดี ส่วนใหญ่เป็นคำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ ซึ่งชี้ตัวจำเลยว่าเป็นหนึ่งในคนร้าย ทั้งยังให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งความพยายามยิงต่อสู้กับคนร้าย แต่กระสุนปืนไม่ลั่น และเขายังได้วิทฤษฎ์ขอกำลังเสริม

เจ้าหน้าที่ทั้งสองนายซึ่งตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุให้การว่า ได้พบรอยเท้าห่างออกไป ๒๐๐ เมตร และมีการส่งเป็นหลักฐานเพื่อพิสูจน์ เจ้าหน้าที่นายหนึ่งซึ่งตรวจสอบกระสุนปืนซึ่งพบในที่เกิดเหตุ และพนักงานอัยการได้เสนอรายงานพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อยืนยันผลการสอบสวน

มีการเสนอคำให้การของเจ้าหน้าที่สองนายที่ได้รับบาดเจ็บ พวกเขาบอกว่า เจ้าหน้าที่พนักงานที่เข้าจับกุมตัวบอกเขาว่าจำเลยถูกจับตามหมาย และเขาปฏิเสธข้อกล่าวหา

พยานหลักฐานฝ่ายจำเลย

จำเลยได้เสนอพยานหลักฐานว่าเขาไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ โดยเป็นปากคำจากเพื่อนและครอบครัว

การวินิจฉัยของศาล

ศาลชั้นต้นรับฟังคำให้การในฐานะประจักษ์พยานของผู้เสียหายที่ ๑ และมีข้อสังเกตว่าผู้เสียหายที่ ๑ ยังมีสติพอที่จะใช้ปืนพกของผู้ตายยิงตอบโต้คนร้าย และยังวิงวอนขอความช่วยเหลือ ซึ่งศาลเห็นว่าเป็นคำให้การที่สอดคล้องกับพยานคนอื่น ๆ ของตำรวจ ศาลนำสืบต่อไปว่า ผู้เสียหายที่ ๑ ยังคงมีสติในระหว่างถูกทำร้าย จึงน่าจะเชื่อว่าเขาสามารถจดจำรายละเอียดเกี่ยวกับคนร้ายได้ ศาลจึงเชื่อว่าผู้เสียหายที่ ๑ เห็นหน้าจำเลย เพราะแม้จะเป็นเวลากลางคืน แต่ในห้องก็มีแสงสว่างจากไฟที่อยู่ข้างถนน และเนื่องจากบังเกอร์ไม่ใหญ่หรือไม่สูงมากนัก และมีข้อสังเกตว่าผู้เสียหายที่ ๑ ไม่ได้แจ้งรายละเอียดลักษณะใบหน้าของจำเลยทันทีต่อพนักงานสอบสวน แต่เป็นการให้ข้อมูลในอีก ๗ วันให้หลัง ศาลจึงมีความเห็นว่า จึงไม่เป็นพิรุหรือน่าสงสัยว่าผู้เสียหายที่ ๑ จะจดจำใบหน้าจำเลยไม่ได้ และเนื่องจากไม่เคยรู้จักหรือโกรธเคืองกับจำเลยมาก่อน ศาลจึงเชื่อว่าไม่มีเหตุให้ระวางสงสัยว่าจะมีการกลั่นแกล้งจำเลยโดยการให้ข้อมูลเท็จต่อศาล

ศาลเห็นว่าข้ออ้างเกี่ยวกับถิ่นฐานที่อยู่ของจำเลยไม่น่าเชื่อถือและไม่มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ และมีความเป็นไปได้ว่าเป็นการเบิกความเพื่อช่วยเหลือไม่ให้จำเลยต้องรับโทษ

จึงมีข้อเท็จจริงที่รับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยว่า ในวันและเวลาเกิดเหตุตามฟ้องจำเลยกับพวก ร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายและผู้เสียหายทั้งสอง โดยไม่มีเหตุอันควร จำเลยจึงมีความผิดฐานร่วมมือในการสังหารผู้ตาย รวมทั้งการพยายามฆ่าผู้เสียหายที่ ๑ และผู้เสียหายที่ ๒

แต่ศาลยกประโยชน์ให้กับความสงสัยเกี่ยวกับข้อกล่าวหาการครอบครองอาวุธปืน โดยไม่มีใบทะเบียน เนื่องจากไม่มีอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนเป็นของกลาง และมี

ความเห็นที่ว่าจำเลยใช้อาวุธปืนของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมาย และตัวจำเลยไม่มีใบทะเบียนที่อนุญาตให้ใช้อาวุธปืน

การกำหนดโทษ

จำเลยจึงมีความผิดฐานใช้อาวุธปืนเพื่อฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเป็นการเจตนาฆ่า ซึ่งควรได้รับโทษสูงสุดคือโทษประหารชีวิต ทั้งยังถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิตสำหรับความผิดฐานครอบครองอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้ และได้ใช้อาวุธปืนนั้นในการพยายามฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐในขณะกำลังปฏิบัติหน้าที่ให้จำคุกตลอดชีวิตฐานร่วมมือกันวางเพลิงโรงเรือนอันเป็นสาธารณสมบัติ ให้จำคุก ๖ เดือนฐานร่วมมือกันมีไว้ในครอบครองซึ่งอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืน ซึ่งจดทะเบียนในนามบุคคลอื่น และให้จำคุก ๑ ปี ฐานร่วมกันพาอาวุธปืนไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ โดยไม่ได้รับใบอนุญาต แต่เมื่อลงโทษประหารชีวิตชีวิตในความผิดกระทงแรกแล้วก็ไม่อาจนำโทษจำคุกในความผิดกระทงอื่นมารวมอีกได้ คงให้ประหารชีวิตสถานเดียว และให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายสำหรับอาวุธปืนของผู้ตายและผู้เสียหายที่ ๑ ที่ถูกขโมยไป

การอุทธรณ์คำพิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค ๙

ศาลอุทธรณ์ภาค ๙ ได้รับพิจารณาคดี และแสดงข้อกังวลต่อพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายที่ ๑ เสนอดังต่อไปนี้

- การลอบยิงเกิดขึ้นในช่วงกลางคืน แม้จะมีแสงไฟส่องจากภายนอก แต่ผู้เสียหายที่ ๑ ก็ไม่น่าจะสามารถมองเห็นเหตุการณ์ได้ชัดเจนดังเวลากลางวัน
- ผู้เสียหายที่ ๑ น่าจะเห็นใบหน้าคนร้ายอย่างดีที่สุดน่าจะอยู่ในระยะ ๓ เมตร
- เป็นเหตุการณ์ที่มีความซุลมุนและมีคนร้ายประมาณ ๗ คน จึงไม่น่าเชื่อว่าผู้เสียหายที่ ๑ จะจำหน้าคนร้ายได้
- คำให้การชั้นสอบสวนที่อ้างว่าจำรูปพรรณสัณฐานของคนร้ายก็ไม่ชัดเจนมากเพียงพอ บุคคลอื่นทั่วไปก็อาจจะมีลักษณะดังกล่าวเช่นนั้นได้ (เช่น ผู้เสียหายที่ ๑ ระบุว่าคนร้ายอายุ ๒๕-๓๐ ปี เป็นผู้ชายรูปร่างผอม สูง ผิวดำแดง ผมดำ ฯลฯ)
- ไม่น่าเชื่อว่าผู้เสียหายที่ ๑ จะจดจำลักษณะของจำเลยได้หลังจากผ่านไป ๗ วัน ไม่น่าเชื่อถือว่าผู้เสียหายที่ ๑ จะจดจำรูปพรรณสัณฐานของคนร้าย เมื่อมีการซื้อตัวคนร้ายหลังจากเหตุการณ์เกิดขึ้นแล้วสามปี เป็นเหตุให้ศาลไม่ให้นำหน้าบทต่อบันทึกการซื้อตัวผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการนำสืบ และศาลมีข้อสังเกตด้วยว่า ลายมือชื่อที่

ปรากฏอยู่ในบันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาที่มีลักษณะแตกต่างจากลายมือชื่อที่ลงไว้ในคำให้การ

ด้วยเหตุดังกล่าว ศาลมีความเห็นว่าคำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ ไม่น่าเชื่อถือ หรือไม่มีหลักฐานใดสนับสนุน ศาลจึงเห็นว่าพยานหลักฐานที่เสนอโดยพนักงานอัยการยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอสมควรให้รับฟังได้ว่าจำเลยเป็นคนร้ายร่วมกับพวกกระทำความผิดตามคำพิพากษาชั้นต้น ซึ่งได้มีการลงโทษจำเลยและบุคคลอื่นไปแล้ว

ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔ ศาลอุทธรณ์จึงกลับคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ให้ยกฟ้องคดีต่อจำเลย แต่ยังคงให้ขังจำเลยไว้ในระหว่างฎีกา

ศาลฎีกา

จำเลยได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งได้รับฟังพยานหลักฐานของผู้เสียหายที่ ๑ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

- ผู้เสียหายที่ ๑ น่าจะสามารถมองเห็นจำเลยได้เนื่องจากมีแสงสว่างจากสปอร์ตไลท์ และแสงสว่างจากถนน ประกอบกับจุดที่ผู้เสียหายที่ ๑ ซ่อนตัวอยู่เป็นที่มืด ผู้ที่อยู่ที่มีเดือย่อมสามารถเห็นผู้ที่อยู่ในที่ซึ่งมีแสงสว่างมากกว่า

- คำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ เกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์มีความสอดคล้องกับคำให้การของพยานของตำรวจคนอื่น ๆ

- เนื่องจากผู้เสียหายที่ ๑ เป็นเจ้าพนักงานตำรวจย่อมต้องมีทักษะในการสังเกต จึงน่าเชื่อได้ว่าเขาได้เห็นและจดจำจำเลยได้ ซึ่งจะเห็นได้จากหลังเกิดเหตุเพียง ๕ วัน ผู้เสียหายที่ ๑ ยังสามารถชี้ตัวจำเลยจากภาพถ่ายได้

- และจากคำให้การของนายมะยาเต็ง สะแต พี่ชายจำเลยให้การในชั้นสอบสวนว่าจำเลยกระทำความผิดกำลังหลบหนีอยู่

ศาลฎีกาจึงรับฟังได้มั่นคงว่าจำเลยเป็นคนร้ายที่กระทำความผิดจริง

ในวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๕ ศาลฎีกาจึงพิพากษากลับว่าจำเลยมีความผิดตามข้อหาที่แตกต่างกันหลายประการ และมีคำสั่งให้ประหารชีวิตฐานฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐระหว่างการปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ นอกจากนั้น ให้ลงโทษจำคุก ๖ เดือน ฐานร่วมกันมีอาวุธปืนของผู้อื่นซึ่งได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้ตามกฎหมายและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครอง โดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้จำคุก ๑ ปี ฐานร่วมกันพาอาวุธปืนติดตัวไปในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย จากการกระทำความผิดเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ศาลสั่งให้จำเลยได้รับโทษประหารชีวิต

ข้อสังเกต

จากการพิจารณาคำพิพากษาในคดีนี้ นักวิจัยมีข้อสังเกตดังนี้:

การสืบสวนสอบสวน

จากเอกสารของศาล มีการอธิบายการสืบสวนสอบสวนโดยสังเขป ซึ่งดูเหมือนว่าในช่วงเวลาระหว่าง ๕-๗ วันหลังเกิดเหตุ เจ้าพนักงานสอบสวนได้นำภาพถ่ายมาให้ผู้เสียหายที่ ๑ ดู และเขาได้ชี้ตัวจำเลยว่าเป็นหนึ่งในคนร้าย ในขณะที่ศาลอุทธรณ์แสดงข้อกังวลว่า บันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาที่พนักงานอัยการนำสืบ และลงลายมือชื่อโดยผู้เสียหายที่ ๑ มีลักษณะที่แตกต่างจากการลงลายมือชื่อในบันทึกคำให้การของเขา ในขณะที่ศาลฎีกาดูเหมือนจะไม่ให้ความสำคัญต่อความแตกต่างของลายมือชื่อดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวล เพราะอาจเป็นข้อมูลที่บ่งชี้ถึงการปลอมแปลงหลักฐานที่เกิดขึ้นในขั้นตอนการสอบสวน ซึ่งมีการชี้ตัวจำเลย

ตามความเข้าใจของผู้วิจัย บันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหาดังกล่าวได้มีการลงนามสามปี ภายหลังจากเกิดเหตุ และแม้จะเป็นลายมือชื่อของผู้เสียหายที่ ๑ จริง ก็ย่อมทำให้เกิดคำถามสำคัญต่อความแม่นยำของความทรงจำในช่วงเวลาที่ผ่านมานาน และทำให้เกิดคำถามต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสามปีดังกล่าว ดูเหมือนว่าในช่วงเวลานั้นจะไม่มีกรนำสืบคำให้การอื่นใดเพิ่มเติม ซึ่งอาจชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีการสอบสวนในช่วงเวลาดังกล่าว แต่ก็ไม่มีหลักฐานเพิ่มเติมใด ๆ ที่เชื่อมโยงตัวจำเลยเข้ากับความผิดที่เกิดขึ้น

หมายจับ

มีข้อมูลที่จำกัดมากในเรื่องนี้ ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าจำเลยถูกจับกุมตามหมายของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือไม่

การมีตัวแทนทางกฎหมาย

มีข้อมูลที่จำกัดในประเด็นนี้ว่า จำเลยสามารถเข้าถึงการมีตัวแทนทางกฎหมายอย่างไรบ้าง เท่าที่ทราบจำเลยเข้าถึงทนายระหว่างถูกควบคุมตัวในเรือนจำและระหว่างการพิจารณาคดี แต่จำเลยระบุว่าทนายระหว่างถูกควบคุมตัวไม่สามารถทำได้เป็นการส่วนตัว และระบุว่าทนายมีโอกาสพิจารณาหลักฐานเป็นครั้งแรกในช่วงที่พนักงานอัยการได้ยื่นต่อศาลเท่านั้น และตัวญาติของจำเลยพยายามขอความช่วยเหลือจากศูนย์ทนายความมุสลิม แม้ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าเข้ามามีบทบาทหรือมีการแทรกแซงในระดับใด ตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ดูเหมือนว่าจำเลยพยายามหักล้างความน่าเชื่อถือของคำให้การในฐานะประจักษ์พยานของผู้เสียหายที่ ๑ ในระหว่างการซักค้าน และชี้ให้เห็นจุดอ่อนของคำให้การดังกล่าว

ดังนั้นจากข้อมูลที่จำกัดซึ่งมีอยู่ ดูเหมือนว่านายของจำเลยพยายามหาทางเสนอข้อต่อสู้เพื่อคัดค้านหลักฐานของอัยการตามช่องทางที่มีอยู่

ประเด็นเกี่ยวกับการควบคุมตัว

แม้ว่าจำเลยได้รับแจ้งเกี่ยวกับสิทธิของตนในระหว่างการสอบปากคำ แต่ญาติไม่ได้รับโอกาสที่จะอยู่ร่วมในระหว่างการสอบปากคำ ซึ่งการสอบปากคำส่วนใหญ่เกิดขึ้นโดยไม่มีทนายอยู่ด้วย และตัวญาติได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมตามระเบียบปฏิบัติของเรือนจำ และมีการควบคุมตัวจำเลยโดยใช้กุญแจมือ และในบันทึกการสัมภาษณ์มีการระบุว่า ผู้ซึ่งทำหน้าที่ล่ามได้พยายามช่วยเหลือให้จำเลยเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับรายละเอียดของข้อกล่าวหาที่มีต่อเขา ระหว่างที่เขาถูกควบคุมตัวอยู่

การวิเคราะห์การรับฟังคำให้การ พยาน และการใช้เหตุผลของศาล

ทั้งศาลชั้นต้นและศาลฎีกาต่างรับฟังพยานหลักฐานของโจทก์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่คำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ เหตุผลเพราะว่าศาลเชื่อว่าผู้เสียหายที่ ๑ สามารถบอกเล่าเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน และเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับเจ้าพนักงานคนอื่น ๆ อย่างไรก็ดี ศาลดูเหมือนจะไม่พิจารณาว่าเจ้าพนักงานคนอื่น ๆ ย่อมมีแนวโน้มจะให้ข้อมูลสนับสนุนคำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ (อย่างไรก็ดี ศาลได้รับพิจารณาคำให้การของพยานเกี่ยวกับแรงจูงใจของจำเลย)

ศาลฎีกาดูเหมือนจะใช้เหตุผลที่วนไปวนมาในการรับฟังคำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ กล่าวคือ ศาลเชื่อว่าเขาสามารถจดจำจำเลยได้เป็นอย่างดีเนื่องจากเขาเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ และตำรวจย่อมมีทักษะในการสังเกตพฤติกรรมได้ดี จากนั้นศาลยังระบุด้วยว่าผู้เสียหายที่ ๑ สามารถจดจำรายละเอียดได้ดี เป็นเหตุให้สามารถชี้ตัวจำเลยจากภาพถ่ายได้ ดูเหมือนจะเป็นกรณีที่ศาลยอมรับว่าผู้เสียหายที่ ๑ สามารถชี้ตัวจำเลยได้ เนื่องจากมีทักษะความสามารถเช่นนั้น และชี้ตัวจากภาพถ่ายได้ถูกต้อง คำพิพากษาของศาลฎีกาจึงเป็นการมองข้ามปัญหาที่ยากและคำถามที่ศาลอุทธรณ์ได้ตั้งไว้ว่า อาจมีการปลอมแปลงบันทึกการชี้ตัวผู้ต้องหา หรือการที่ศาลชี้ว่าคำบรรยายรูปพรรณสัณฐานที่ผู้เสียหายที่ ๑ ระบุมีลักษณะที่กว้างเกินไป และไม่มีรายละเอียดมากเพียงพอ

เรายังอาจตั้งข้อสังเกตได้ด้วยว่า คำพิพากษาของศาลฎีกาได้อ้างคำให้การของพี่ชายจำเลยเพื่อสนับสนุนข้อมูลการชี้ตัวของผู้เสียหายที่ ๑ กล่าวคือเป็นคำให้การที่ระบุว่าพี่ชายของจำเลยทราบดีว่าจำเลยมีความผิดและอยู่ระหว่างหลบหนีการจับกุม ในทำนองเดียวกัน ศาลไม่ได้พิจารณาว่าเหตุใดพี่ชายจำเลยจึงพูดเช่นนั้น และศาลไม่ได้พิจารณาว่าอาจมีแรงจูงใจอื่นซึ่งเป็นเหตุให้พี่ชายจำเลยพูดเช่นนั้นก็ได้

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์สะท้อนถึงวิธีการพิจารณาพยานหลักฐานอย่างเป็นระบบมากกว่า และไม่ได้ให้น้ำหนักกับคำให้การของผู้เสียหายที่ ๑ เพียงเพราะว่าสถานภาพที่เขาเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ แต่ศาลยอมรับว่า ความทรงจำของมนุษย์อาจมีความผิดพลาดและจำเป็นต้องรับการสนับสนุนจากหลักฐานอื่น ๆ ซึ่งตามความเห็นของผู้วิจัย ยังมีความบกพร่องเกี่ยวกับหลักฐานอื่น ๆ ในคดีนี้

ควรสังเกตด้วยว่า ในคำพิพากษาของศาลชั้นต้นมีการกล่าวถึงรอยเท้าซึ่งอยู่ภายนอกป้อมยามของตำรวจ และมีการจัดทำรายงานพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อเสนอ แต่ในคำพิพากษาดังกล่าว และในคำพิพากษาของศาลลำดับถัดมาไม่ได้อ้างอิงข้อมูลดังกล่าวเลย ทำให้น่าเชื่อได้ว่าไม่มีหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ใด ๆ ที่ยืนยันว่าจำเลยอยู่ในที่เกิดเหตุ ซึ่งเราควรคาดหวังว่าจะมีหลักฐานดังกล่าว เนื่องจากมีการบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า “ซุลมุน”

ระยะเวลาการพิจารณาคดี

คดีนี้ใช้เวลากว่าเจ็ดปีนับแต่วันที่เกิดเหตุจนถึงวันที่ศาลฎีกามีคำพิพากษา ทั้งยังดูเหมือนว่ากระบวนการสืบสวนสอบสวนใช้เวลาทั้งหมดประมาณสามปี

กรณีศึกษา ๔ นายอุษมาน ยาแต นายยาร์ยา บือราเฮง และจำเลยร่วม ๑๓ คน^๕

เป็นคดีที่สะท้อนให้เห็นความซับซ้อนของการฟ้องคดีก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะคดีที่มีจำเลยที่เกี่ยวข้องหลายคน ทำให้การชดเชยที่ใช้ในการพิจารณาคดีเป็นคำให้การที่เจ้าพนักงานได้มาจากการสอบปากคำผู้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดคนอื่น ในแง่ความเป็นจริงของข้อมูลดังกล่าว หรือในแง่การได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เป็นประเด็นที่สามารถโต้แย้งได้ในระหว่างพิจารณาคดี ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของการตัดสินลงโทษ โดยเฉพาะในกรณีศึกษา นี้ เราได้เน้นที่จำเลยสองคนซึ่งได้รับโทษสูงสุด กล่าวคือโทษจำคุกตลอดชีวิตและโทษประหารชีวิต ซึ่งเหตุผลในการทำการศึกษาคดีครั้งนี้ เพื่อเป็นการย่อยข้อเท็จจริงและบทวิเคราะห์ให้ง่ายต่อผู้อ่าน พร้อมกับให้ความสำคัญต่อโทษประหารชีวิตในภาคใต้ของไทย ในการวิเคราะห์อาจมีการอ้างอิงถึงจำเลยคนอื่น ๆ บ้าง เพื่อให้เกิดความชัดเจน เราจึงเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องว่าจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๒ จำเลยที่ ๓ และอื่น ๆ รวมทั้งมีการพูดถึงจำเลยที่ ๔ และจำเลยที่ ๗ (ซึ่งเป็นจำเลยสองคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง) และมีการใช้ตัวอักษรเน้น

ข้อมูลพื้นฐาน

เหตุการณ์

เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๔ กลุ่มคนร้ายติดอาวุธประมาณ ๔๐ คน ได้บุกเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการร้อย ร.๑๕๑๒๑ ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลมะรือโบตก อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส โดยคนร้ายมีอาวุธปืนเล็กกล ขนาด ๗.๖๒ มม. รัสเซียน อาวุธปืนเล็กกล ขนาด .๒๒๓ (๕.๕๖ มม.) อาวุธปืนขนาด ๗.๖๒ มม. นาโต จำนวนหลายกระบอกและเครื่องกระสุนปืนของอาวุธปืนข้างต้น จำนวนหลายนัด เครื่องยิงลูกระเบิด M๗๙ และวัตถุระเบิดแสวงเครื่องหลายลูก โดยคนร้ายบางส่วนได้บุกเข้าไปในฐานทัพและขโมยอาวุธปืนมูลค่า ๓,๑๑๓,๓๐๔ บาท จากนั้นมีการวางเพลิงในฐานปฏิบัติการ ร่วมกันเผาขบวนรถยนต์ ดัดต้นไม้ขวางทาง และยิงต่อสู้ส่งสัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อขัดขวางมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ทหารซึ่งอยู่ในฐานปฏิบัติการ เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่กองทัพอไทยสี่นายถูกสังหารจนเสียชีวิต และได้รับอันตรายสาหัส ๑๑ นาย

^๕ หมายเลขคดีดำที่ ๒๒๒๙/๒๕๕๔, หมายเลขคดีแดงที่ ๓๕๐๘/๒๕๕๕, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕,

ข้อมูลการจับกุม

มีการตั้งข้อหาต่อจำเลย ๑๕ คนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น **จำเลยที่ ๗** เป็นเจ้าหน้าที่ทหารซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างเหตุการณ์โจมตี เช่นเดียวกับจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ โดยมีการกล่าวหาว่า ทหารคนดังกล่าวทำหน้าที่เป็นสายลับให้กับกลุ่มก่อการร้าย และสั่งการไม่ให้เจ้าหน้าที่ทหารคนอื่น ๆ ชัดขวางปฏิบัติการโจมตี รวมทั้งยังมีส่วนร่วมในการโจมตีด้วย ส่วน**จำเลยที่ ๔** ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนร่วมในการชัดขวางไม่ให้มีการเข้าถึงฐานปฏิบัติการในระหว่างที่มีการโจมตี โดยร่วมมือกับจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ (มีผู้ชายอีก ๗ คนซึ่งถูกตั้งข้อหาแต่ยังไม่ถูกจับกุม)

ข้อกล่าวหา

จำเลยทั้งหมดได้รับการตั้งข้อหาตามความผิดดังต่อไปนี้

- ก่อการร้าย
- ทำร้ายร่างกาย
- อั้งยี่^๖
- วางเพลิง
- วางระเบิด
- ความผิดต่อชีวิต
- ความผิดต่อทรัพย์
- ละเมิดพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๕๔๐

จำเลยทั้งหมดให้การภาคเสธ จำเลยที่ ๔ แสดงพยานหลักฐานเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของเขา และจำเลยที่ ๗ ให้การว่าปฏิบัติหน้าที่ระหว่างเกิดเหตุ แต่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

^๖ จำเลยถูกกล่าวหาว่ามีความผิดฐานเป็นอั้งยี่โดยเข้าสมาชิกของคณะบุคคลชื่อว่า ขบวนการกู้ชาติรัฐปัตตานี อันเป็นคณะบุคคลในรูปแบบของขบวนการแบ่งแยกดินแดน เพื่อแบ่งแยกจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และบางอำเภอของจังหวัดสงขลาออกจากราชอาณาจักรไทยแล้วจัดตั้งเป็นรัฐอิสระ

พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับจำเลยที่ ๔

พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนและใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดี

พนักงานอัยการนำสืบโดยใช้คำให้การของพยานสองคน ได้แก่ นายมัชฮารุดดี และนายอันวาญ ยูนี ซึ่งระบุว่าวันที่เกิดเหตุเขาได้ร่วมกับ จำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๓ และจำเลยที่ ๔ ในปฏิบัติการขัดขวางไม่ให้กำลังเสริมเข้ามาถึง พวกเขาระบุว่าจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๔ ทำหน้าที่ถืออาวุธปืนคุ้มกัน โดยเป็นการสอบปากคำพยานทั้งสองคนในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๔ ซึ่งนายมัชฮารุดดีให้การโดยมีผู้ใหญ่บ้านและน้าสาวของเขาอยู่ร่วมด้วย ส่วนนายอันวาญให้การวันเดียวกันเพียงลำพัง แต่ในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๔ นายอันวาญยืนยันว่าเขาให้การเมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๔ โดยมีผู้ปกครองอยู่ร่วมด้วย เจ้าพนักงานสอบสวนได้จัดบันทึกข้อมูลของชายทั้งสองคน และยืนยันว่าบุคคลทั้งสองทราบดีว่ามีการบันทึกปากคำอยู่

อย่างไรก็ดี ในระหว่างการให้การต่อศาล “พยาน” ทั้งสองคนต่างปฏิเสธว่าไม่เคยให้การเช่นนั้น และระบุว่าเจ้าพนักงานสอบสวนได้บังคับให้พวกเขาลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำ โดยไม่ได้อ่านบันทึกคำให้การให้ฟัง นายอันวาญระบุว่า พวกเขาถูกบังคับให้จดจำเนื้อหาข้อมูลซึ่งอยู่ในบันทึกถ้อยคำ

จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ยอมรับว่ามีส่วนร่วมในปฏิบัติการขัดขวางการเข้าถึงยังพื้นที่ โดยเป็นการให้การระหว่างที่ภรรยาของตนและทนายความอยู่ร่วมด้วย จำเลยที่ ๑ ระบุว่าจำเลยที่ ๔ ได้มีส่วนร่วมในปฏิบัติการครั้งนี้ด้วย

คำให้การของบุคคลทั้งหมดมีความสอดคล้องกับคำให้การของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งระบุว่า ไม่สามารถเข้าไปยังที่เกิดเหตุได้

พยานหลักฐานที่เป็นข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๔

จำเลยที่ ๔ ได้เสนอคำให้การในระหว่างการพิจารณาคดี โดยเป็นคำให้การของบุคคลซึ่งรู้จักกับจำเลยที่ ๔ และไม่ได้มอบให้เจ้าพนักงานในระหว่างที่ถูกจับกุมครั้งแรก หรือในระหว่างการสอบปากคำ (หมายเหตุ เราไม่ทราบว่าเป็นระหว่างการจับกุม จำเลยที่ ๔ ทราบถึงข้อกล่าวหาต่อตนเองหรือไม่ หรือได้มีการสอบถามเพื่อให้แสดงพยานหลักฐานเพื่อโต้แย้งหรือไม่ แต่ตามสมมติฐานของเรา ตามขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนทั่วไป เจ้าหน้าที่ควรจะได้สอบถามเรื่องดังกล่าว)

จำเลยที่ ๔ ได้ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด และยอมรับเพียงว่าจำเลยที่ ๑ เป็นญาติของตน

พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับจำเลยที่ ๗

พยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนและใช้ในการฟ้องร้องดำเนินคดี

จำเลยที่ ๗ รวมทั้งจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ ต่างเป็นเจ้าหน้าที่ทหารและปฏิบัติหน้าที่ในระหว่างที่เกิดเหตุ จำเลยแต่ละคนให้การซึ่งมีการบันทึกถ้อยคำไว้โดยเจ้าพนักงานสอบสวน โดยต่างยอมรับว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้าย และต่างขัดทอตกันว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด จำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ ต่างให้ถ้อยคำที่ขัดทอตกว่าจำเลยที่ ๗ เป็นผู้วางแผนการโจมตี โดยจำเลยที่ ๕ อ้างว่าได้ยินจำเลยที่ ๗ พูดคุยทางโทรศัพท์กับผู้ชายอีกคนหนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมกับการก่อเหตุ จำเลยที่ ๖ ระบุว่า ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ ๗ ได้เปลี่ยนเครื่องแต่งกายและเข้าร่วมกับคนร้ายด้วย

พยานหลักฐานที่เป็นข้อต่อสู้ของจำเลยที่ ๗

จำเลยที่ ๗ ให้การว่าเขาอยู่ในบ้านน็อกดาวขณะที่เกิดเหตุและในขณะนั้นมีเจ้าหน้าที่ทหารคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วย เขาให้การว่าตอนที่ได้ยินเสียงการโจมตี (เสียงยิงปืนและระเบิด) เขาได้หลบซ่อนตัว (หมายเหตุ ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าการสอบสวนได้พยายามเชื่อมโยงเรื่องราวที่เจ้าหน้าที่ทหารคนอื่น ๆ บอกเล่า หรือการเชื่อมโยงกับภาพจากกล้องวงจรปิดซึ่งอยู่ในฐานปฏิบัติการเพื่อยืนยันการเคลื่อนไหวของจำเลยรายนี้หรือไม่)

พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนอื่น ๆ

โปรตุเกส ๑ ซึ่งสรุปพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับจำเลยคนอื่น ๆ

การวินิจฉัยของศาล

การพิจารณาข้อกล่าวหาต่อจำเลยที่ ๔

ศาลได้พิจารณาหลักฐานที่จำเลยที่ ๔ นำสืบ (รวมทั้งของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ด้วย) พบว่าไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะหักล้างพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ โดยให้เหตุผลว่า ไม่มีหลักฐานสนับสนุนเพียงพอ ทั้งยังไม่ได้แสดงหลักฐานดังกล่าวในตอนที่ถูกจับกุมและสอบปากคำในครั้งแรก รวมทั้งยังเป็นคำให้การจากบุคคลซึ่งเป็นที่รู้จักของตน (ซึ่งสะท้อนว่าตามความเห็นของศาล อาจเป็นข้อมูลที่ปลอมแปลงขึ้น) ศาลไม่รับฟังคำกล่าวอ้างของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ว่าได้ถูกบังคับให้ลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำโดยไม่มีสมาธิตั้งใจต่อเนื้อหา ซึ่งเป็นบันทึกถ้อยคำที่ให้การขัดทอตกจำเลยที่ ๔ และตนเอง เนื่องจากเป็นการลงนามในระหว่างที่ภรรยาและทนายความอยู่ร่วมด้วย ซึ่งเป็นพฤติการณ์ที่ไม่เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานสอบสวนกระทำการมิชอบหรือปลอมแปลงข้อมูลได้ ศาลเห็นว่าจาก

พยานหลักฐานที่มีอยู่ ชี้ว่าจำเลยที่ ๔ (และจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓) มีความผิดดังต่อไปนี้

- อั้งยี่ ซ่องโจร
- ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน
- สนับสนุนการปล้นทรัพย์และทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต
- สนับสนุนผู้อื่นในการใช้อาวุธปืนยิงหรือใช้วัตถุระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต การสังหารบุคคลอื่น และการกระทำความผิดต่อทรัพย์
- สนับสนุนการวางระเบิด
- สนับสนุนผู้อื่นในการวางเพลิงอาคารอันเป็นที่อยู่อาศัย
- สนับสนุนการฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐในระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา
- สนับสนุนบุคคลอื่น ๆ อีกกว่าสามคนในการต่อสู้กับเจ้าพนักงานโดยใช้อาวุธปืนและระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต
- เป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้ายที่มีสมาชิกกว่า ๕ คนขึ้นไป

ศาลได้วินิจฉัยโดยรวมความผิดข้างต้นเป็นการละเมิดต่อกฎหมายและระเบียบหลายประการ ศาลจึงกำหนดโทษตามความผิดที่ร้ายแรงสุด รวมทั้งร่วมกันกับผู้อื่นฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ ประกอบ ๕๒(๑) ให้จำคุกจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ตลอดชีวิต โดยให้ลดโทษเหลือจำคุก ๓๖ ปี เนื่องจากจำเลยให้การอันเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวน ส่วนจำเลยที่ ๔ พิพากษาให้จำคุกตลอดชีวิต

การพิจารณาข้อกล่าวหาต่อจำเลยที่ ๗

ศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานจากบันทึกถ้อยคำที่ได้มาจากจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ จำเลยที่ ๗ และจำเลยที่ ๑๑ ซึ่งถือว่ามีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากจากบันทึกถ้อยคำดังกล่าว จำเลยได้ให้ปากคำโดยสมัครใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นกับตน โดยไม่มีการใช้กำลังบังคับหรือการข่มขู่ทรมาน ศาลมีความเห็นว่าไม่มีหลักฐานใดที่สนับสนุนถ้อยคำของจำเลยที่ ๗ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และรับฟังถ้อยคำของจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ เนื่องจากเป็นเจ้าหน้าที่ทหารซึ่งปฏิบัติการอยู่ที่ฐานทัพ และไม่น่าจะลืมหบายทบทวนของจำเลยที่ ๗ ในระหว่างเกิดเหตุได้ อย่งไรก็ดี ศาลไม่รับฟังถ้อยคำในลักษณะที่เป็นการขัดทอดต่อจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ เนื่องจากเป็นถ้อยคำที่ได้มาในระหว่างการควบคุมตัวเป็นเวลานาน (ไม่ทราบระยะเวลา) จึงไม่เป็นที่ชัดเจนว่าเป็นการให้ถ้อยคำโดยสมัครใจหรือไม่ แม้จะมีข้อกังวลเหล่านี้ ศาลให้นำหนักต่อถ้อยคำซึ่งมีการขัดทอดจำเลยที่ ๗ และมี

ความเห็นว่าจะจำเลยทำหน้าที่เป็นสายลับโดยเขาได้เข้าร่วมกับกลุ่มก่อการร้ายเพื่อก่อเหตุครั้งนี้

ศาลไม่ยอมรับข้ออ้างว่าจำเลยอื่น ๆ เป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อพิจารณาถึงความสะดวกและความรวดเร็วในการเข้าโจมตีฐานปฏิบัติการ และการเข้าถึงเป้าหมาย ศาลเชื่อว่าจะต้องมีบุคคลหลายฝ่ายในฐานปฏิบัติการซึ่งให้ความสนับสนุนกับผู้ก่อการร้าย อย่างไรก็ตามด้วยประโยชน์แห่งความสงสัย ศาลไม่ได้สั่งลงโทษจำเลยที่ ๕ จำเลยที่ ๖ และจำเลยที่ ๑๑ (หมายเหตุ แต่ศาลมีคำสั่งให้ขังจำเลยเหล่านี้ไว้ระหว่างการอุทธรณ์คดี)

ศาลพบว่าจำเลยที่ ๗ มีความผิดดังต่อไปนี้

- อั้งยี่ ซ่องโจร
- ก่อการร้าย
- ความผิดต่อทรัพย์สินและทำให้บุคคลอื่นเสียชีวิต
- ใช้อาวุธปืนและเครื่องกระสุนโดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อกระทำความผิดต่อทรัพย์สินและความผิดต่อชีวิต
- เผาโรงเรียนอันเป็นที่อยู่อาศัย
- สนับสนุนการฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐในระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา
- พกพาอาวุธไปในทางสาธารณะโดยปราศจากเหตุอันควร^๗

การกำหนดโทษของจำเลยที่ ๗

ศาลได้วินิจฉัยโดยรวมความผิดข้างต้นเป็นการละเมิดต่อกฎหมายและระเบียบหลายประการ ศาลจึงกำหนดโทษตามความผิดที่ร้ายแรงสุด รวมทั้งการฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๐ โดยให้ประหารชีวิต ส่วนโทษอื่น ๆ ประกอบด้วยการพกพาอาวุธไปในทางสาธารณะโดยปราศจากเหตุอันควร ให้จำคุกจำเลยที่ ๗ เป็นเวลา ๕ ปี การใช้อาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาตให้จำคุก ๑๐ ปี และการใช้วัตถุระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาตให้จำคุก ๑๐ ปี รวมจำคุกจำเลย ๒๕ ปี

^๗ในทำนองเดียวกัน ศาลพบว่าจำเลยที่ ๗ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๓๕/๑ (๑) (๓), ๑๓๕/๒ (๒), ๑๔๐ (ย่อหน้า ๓) ประกอบกับมาตรา ๑๓๘ (ย่อหน้า ๒), ๒๐๙, ๒๑๐ (ย่อหน้า ๒), ๒๑๘, ๒๒๑, ๒๘๙ (๒) (๔), ๓๔๐ (ย่อหน้า ๒ และ ๕), ๓๗๑; พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.๒๔๙๐ มาตรา ๘ ทวิ, ๓๘, ๗๒ ทวิ (ย่อหน้า ๒), ๗๔, ๗๘ (ย่อหน้า ๑ และ ๓) ประกอบกับมาตรา ๘๓ ของประมวลกฎหมายอาญา)

การกำหนดโทษต่อจำเลยคนอื่น ๆ

โปรดดูภาพ ๑ ซึ่งสรุปการกำหนดโทษต่อจำเลยคนอื่น ๆ

การอุทธรณ์คดี

จนถึงปัจจุบัน ยังไม่ชัดเจนว่าจะมีการไต่สวนของศาลอุทธรณ์เมื่อไร แต่ศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งว่า ในระหว่างรอการอุทธรณ์คดี ให้มีการขังจำเลยทั้งหมดไว้ก่อน รวมทั้งจำเลยที่ได้รับการยกฟ้องคดี

จำเลย	พยานหลักฐานต่อจำเลย	พยานหลักฐานเพื่อผู้คดี	การวินิจฉัยและการกำหนดโทษของศาล
จำเลยที่ ๑	คำให้การจากพยานสองคน ซึ่งอยู่ร่วมกับจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๓ และจำเลยที่ ๔ ในปฏิบัติการขัดขวางการเข้ามาในฐานทัพ จำเลยที่ ๑ ยอมรับว่ามีส่วนร่วมในปฏิบัติการขัดขวางการเข้ามาในฐานทัพ โดยยอมรับต่อหน้าทนายความและภรรยาของตน	พยานปฏิเสธคำให้การในศาลระบุว่าถูกบังคับให้ลงลายมือชื่อและให้ท่องจำเนื้อหา นำสืบพยานหลักฐานว่าไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ อ้างว่าถูกบังคับให้ลงลายมือชื่อในบันทึกถ้อยคำรับสารภาพผิด	ศาลให้น้ำหนักกับพยานหลักฐานของอัยการ แต่ไม่รับฟังคำให้การจากจำเลยที่ ๔ (โปรดดูข้างบน) ศาลตัดสินว่าจำเลยที่ ๑ มีความผิดฐานอั้งยี่ ซ่องโจร ต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน ร่วมมือในการปล้นทรัพย์และทำให้ผู้อื่นเสียชีวิต ร่วมมือกับผู้อื่นในการใช้อาวุธปืนยิงหรือใช้วัตถุระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต การสังหารบุคคลอื่น และการกระทำความผิดต่อทรัพย์ ร่วมมือในการวางระเบิด ร่วมมือกับผู้อื่นในการวางเพลิงอาคารอันเป็นที่อยู่อาศัย ร่วมมือในการฆ่าเจ้าพนักงานของรัฐในระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยเจตนา ร่วมมือกับบุคคลอื่น ๆ อีกกว่าสามคนในการต่อสู้กับเจ้าพนักงานโดยใช้อาวุธปืนและระเบิดโดยไม่ได้รับอนุญาต มีการลดโทษจากจำคุกตลอดชีวิตเหลือจำคุก ๓๖ ปี เนื่องจากจำเลยที่ ๑ ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดี
จำเลย	ภาพจากกล้อง	พยานปฏิเสธ	ศาลพบว่าพยานอาจต้องการปกป้องจำเลยที่

จำเลย	พยานหลักฐานต่อจำเลย	พยานหลักฐานเพื่อผู้คดี	การวินิจฉัยและการกำหนดโทษของศาล
ที่ ๒	วิดีโอซึ่งพยานให้การว่าจำเลยที่ ๒ มีส่วนร่วมในเหตุการณ์โจมตี	คำให้การในศาลเป็นที่ชัดเจนว่าหนึ่งในสองพยานไม่ได้มีส่วนรู้เห็นโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมของจำเลยที่ ๒	๒ และเห็นว่าบันทึกในวิดีโออาจน่าเชื่อถือกว่าคำให้การในศาล อย่างไรก็ตาม ศาลพบว่าจากคำให้การที่มีอยู่ ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าจำเลยที่ ๒ มีส่วนร่วมในการโจมตีหรือไม่ ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ ๒ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗
จำเลยที่ ๓	เช่นเดียวกับจำเลยที่ ๑		
จำเลยที่ ๕	เป็นผู้ให้ถ้อยคำซึ่งขัดต่อตนเองและบุคคลอื่น ถ้อยคำจากเจ้าหน้าที่ทหารคนอื่น	บันทึกถ้อยคำของจำเลยที่ ๕ ได้มาในช่วงที่มีการควบคุมตัวอย่างยาวนาน ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าเป็นการให้ถ้อยคำโดยสมัครใจหรือไม่	สืบเนื่องจากข้อกังวลที่มีต่อการให้ถ้อยคำของจำเลยที่ ๕ รวมทั้งของเจ้าหน้าที่ทหารคนอื่น ซึ่งให้การพาดพิงต่อจำเลยที่ ๕ ศาลจึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลยที่ ๕ และยกฟ้องคดีต่อจำเลยที่ ๕
จำเลยที่ ๖	เช่นเดียวกับจำเลยที่ ๕		
จำเลยที่ ๘	ภาพจากกล้องวิดีโอซึ่งบันทึกถ้อยคำของพยานระบุว่า จำเลยที่ ๘ เป็นผู้จัดส่งอาหารมายังบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่มีการโจมตีฐานปฏิบัติการ	พยานปฏิเสธคำให้การที่พาดพิงต่อจำเลยที่ ๘ การรับสารภาพของจำเลยที่ ๘ มีขึ้นโดยไม่มีบุคคลที่ไว้วางใจอยู่ด้วย	ศาลมีความเห็นว่าจำเลยที่ ๘ ไม่ได้นำสืบพยานหลักฐานมากเพียงพอที่จะหักล้างข้อมูลของโจทก์ กล่าวคือศาลไม่รับฟังคำให้การจากเพื่อนบ้านของเขา รวมทั้งศาลไม่เชื่อว่าเป็นการให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จ เนื่องจากเป็นการให้ถ้อยคำโดยมีทนายความและภรรยาของตนเองอยู่ร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในระหว่างรับสารภาพ จำเลยที่ ๘ ไม่มีบุคคลที่ไว้วางใจอยู่ด้วย ศาลจึงไม่รับฟังคำสารภาพดังกล่าว โดยคำให้การ

จำเลย	พยานหลักฐานต่อจำเลย	พยานหลักฐานเพื่อผู้คดี	การวินิจฉัยและการกำหนดโทษของศาล
	<p>พยานหลักฐานด้านดีเอ็นเอของจำเลยที่ ๘ บนเชือกฟางในบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่มีการโจมตี รวมทั้งพบอุปกรณ์ที่อาจถูกนำมาใช้ในการโจมตีในบริเวณดังกล่าวด้วย</p> <p>มีไว้ในครอบครองซึ่งมีดสปาดตา เป็นเหตุให้ศาลเชื่อว่าจำเลยมีส่วนเข้ามาสำรวจพื้นที่</p> <p>จำเลยที่ ๘ ยอมรับในระหว่างการสอบปากคำว่ามีส่วนร่วมในการสำรวจพื้นที่ก่อนจะมีการโจมตี</p>	<p>พยานหลักฐานว่าไม่ได้อยู่ในที่เกิดเหตุ</p>	<p>ดังกล่าวยืนยันว่าจำเลยที่ ๘ มีส่วนร่วมในการวางแผนการโจมตี และไม่มีหลักฐานว่าเขาได้เข้าร่วมในปฏิบัติการ</p> <p>ศาลพบว่าจำเลยที่ ๘ มีความผิดเช่นเดียวกับจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ข้างต้น และให้ลดจากโทษจำคุกตลอดชีวิตเหลือ ๓๖ ปี</p>
จำเลยที่ ๙	<p>ตัวอย่างดีเอ็นเอที่เก็บได้จากอาวุธปืนที่หายไปในคลังอาวุธเป็นของจำเลยที่ ๙ ซึ่งตรงกับตัวอย่างดีเอ็นเอในสถานที่ซึ่ง</p>		<p>ศาลไม่รับฟังว่าหลักฐานดังกล่าวพิสูจน์ว่าจำเลยที่ ๙ มีส่วนร่วมในการโจมตีฐานปฏิบัติการของทหาร ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ ๙ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗</p>

จำเลย	พยานหลักฐานต่อจำเลย	พยานหลักฐานเพื่อผู้คดี	การวินิจฉัยและการกำหนดโทษของศาล
	กลุ่มก่อการร้ายต่อสู้กับตำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔		
จำเลยที่ ๑๐	ตัวอย่างดีเอ็นเอที่เก็บได้จากสถานที่ซึ่งกลุ่มก่อการร้ายต่อสู้กับตำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ ตรงกับดีเอ็นเอของจำเลยที่ ๑๐		ศาลไม่รับฟังว่าหลักฐานดังกล่าวพิสูจน์ว่าจำเลยที่ ๑๐ มีส่วนร่วมในการโจมตีฐานปฏิบัติการของทหาร ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ ๑๐ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗
จำเลยที่ ๑๑	เช่นเดียวกับจำเลยที่ ๕		
จำเลยที่ ๑๒	บันทึกถ้อยคำสารภาพจากจำเลยที่ ๑๒ ซึ่งระบุว่าเขามีส่วนร่วมในการโจมตีคำให้การของจำเลยที่ ๘ ที่ให้การชดทอดจำเลยที่ ๑๒ คำให้การของพยานว่าจำเลยที่ ๕ ได้แจ้งต่อพยานว่า จำเลยที่ ๑๒ มีส่วนร่วมในการโจมตี	ข้อกังวลเกี่ยวกับว่าจำเลยที่ ๑๒ ให้ถ้อยคำรับสารภาพโดยสมัครใจหรือไม่ และเขาได้รับแจ้งซึ่งสิทธิตนเองภายหลังจากตกเป็นผู้ต้องหาหรือไม่ บันทึกถ้อยคำของจำเลยที่ ๘ อาจนำมาใช้เป็นหลักฐานตามข้างต้นได้ คำให้การอื่น ๆ ซึ่งอาจนำมาใช้เพื่อให้	คำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑๒ ได้มาในระหว่างที่เขาถูกควบคุมตัวตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ศาลพบว่าไม่อาจรับฟังบันทึกถ้อยคำรับสารภาพของจำเลยที่ ๑๒ เป็นหลักฐานได้ตามอำนาจแห่งมาตรา ๑๓๕/๔ (ย่อหน้าที่ ๑ และ ๓) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากช่วงเวลาที่มีการจัดทำเอกสาร จำเลยที่ ๑๒ ได้ตกเป็นผู้ต้องหา และควรได้รับแจ้งซึ่งสิทธิในการป้องกันตนเองตลอดช่วงเวลาที่มีการพิจารณาคดี โดยควรสามารถเข้าถึงทนายความหรือบุคคลที่ไว้วางใจได้ และได้รับแจ้งในระหว่างการสอบปากคำ ว่าถ้อยคำใด ๆ ที่เขาพูดอาจถูกนำมาใช้ในทางที่เป็นปรปักษ์ต่อตนเองได้ อย่างไรก็ตาม จำเลยไม่ได้ได้รับแจ้งถึงสิทธิเหล่านี้

จำเลย	พยานหลักฐาน ต่อจำเลย	พยานหลักฐาน เพื่อผู้คดี	การวินิจฉัยและการกำหนดโทษของศาล
	รายงานซึ่งระบุมี การพบหลักฐาน ทางนิติ วิทยาศาสตร์ที่ ตรงกันกับจำเลยที่ ๑๒	เกิดความ เฉอะเจอะจงมาก ขึ้น	
จำเลย ที่ ๑๓	เสียชีวิตก่อนการพิจารณาคดี		
จำเลย ที่ ๑๔	พบตัวอย่างดีเอ็นเอ ของจำเลยที่ ๑๐ ซึ่งตรงกับ ตัวอย่างดีเอ็นเอใน สถานที่ซึ่งกลุ่มก่อ การร้ายต่อสู้กับ ตำรวจในเดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔		ศาลไม่ได้พิจารณาว่าข้อมูลนี้ยืนยันว่าจำเลย ที่ ๑๔ มีส่วนร่วมในการโจมตีฐานปฏิบัติการ ศาลยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ ๑๔ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗
จำเลย ที่ ๑๕	พบอาวุธปืนที่ถูก ปล้นมาจากคลัง อาวุธอยู่ในรถซึ่ง เคยเป็นของจำเลย ที่ ๑๕		ศาลพบว่าไม่มีพยานหลักฐานที่ชี้ว่า จำเลยที่ ๑๕ เป็นเจ้าของรถหรือปืน ศาลยกประโยชน์ แห่งความสงสัยให้จำเลยที่ ๑๕ เป็นไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗

ข้อสังเกต

จากการพิจารณาคำพิพากษาในคดีนี้ นักวิจัยมีข้อสังเกตดังนี้:

การสืบสวนสอบสวน

ในเอกสารแทบไม่มีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนปฏิบัติของตำรวจและหน่วยงานอื่น ๆ ในระหว่างการสืบสวนสอบสวน ควรสังเกตว่า ผู้ต้องสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการโจมตีครั้งนี้มีมากกว่า ๔๐ คน ไม่เป็นที่ชัดเจนว่า เหตุใดจึงมีการจับกุมผู้ชายทั้ง ๑๕ คน และโปรดสังเกตด้วยว่า ผู้พิพากษายอมรับว่า ถ้อยคำของพยานบางส่วนอาจได้มาโดยไม่สมัครใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีที่จำเลยที่ถูกควบคุมตัวเป็นเวลานาน รวมทั้งยังมีการร้องเรียนจากจำเลยและพยานหลายคนเกี่ยวกับเนื้อหาของถ้อยคำให้การ และวิธีการที่ได้มาซึ่งบันทึกถ้อยคำเหล่านี้ ศาลเห็นว่า คำให้การเหล่านี้ (ของจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓) น่าเชื่อถือ เนื่องจากเป็นการให้การต่อหน้าภรรยาและทนาย (ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมากระหว่างการให้ถ้อยคำต่อหน้าบุคคล และการให้ถ้อยคำโดยมีการลงลายมือชื่อของผู้ให้การ จากคำแปลของคำตัดสินไม่เป็นที่ชัดเจนว่า รายละเอียดทั้งสองกรณีเป็นอย่างไร) เรายังมีข้อสังเกตด้วยว่า ผู้พิพากษายอมรับที่จะรับฟังหลักฐานด้านดีเอ็นเอ หากมีการเก็บมาอย่างระมัดระวัง อย่างไรก็ตาม มีการยอมรับว่า รูปแบบสารพันธุกรรมชิ้นหนึ่งขาดรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่จัดเก็บในเบื้องต้น เป็นเหตุให้ศาลไม่รับฟังในการพิจารณาคดี

หมายจับ

มีข้อมูลที่จำกัดในเรื่องนี้ มีจำเลยอย่างน้อยหนึ่งคนที่ถูกควบคุมตัวตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

การควบคุมตัว

ศาลให้ความเห็นเกี่ยวกับระยะเวลาการควบคุมตัวจำเลยสามคน แม้ว่าไม่ได้ระบุถึงระยะเวลาที่ชัดเจน แต่ก็เห็นเหตุให้ผู้พิพากษาไม่รับฟังถ้อยคำให้การของพวกเขา (ในระดับหนึ่ง) โปรดสังเกตด้วยว่า มีการนำถ้อยคำดังกล่าวมาใช้ในการกล่าวหาจำเลยที่ ๗ และโปรดสังเกตด้วยว่า มีความแตกต่างระหว่างถ้อยคำที่ให้โดยสมัครใจหรือไม่สมัครใจ

ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ได้แก่ จำเลยทุกคนแม้แต่ผู้ที่ศาลชั้นต้นยกฟ้องต่างถูกศาลสั่งขังในช่วงที่รอการอุทธรณ์คดี ซึ่งน่าจะเป็นการปฏิบัติที่ขัดกับหลักการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ และดูเหมือนจะเป็นการควบคุมตัวโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ประเด็นเกี่ยวกับสภาพการควบคุมตัว

ศาลยอมรับว่า สืบเนื่องจากความยาวนานของการควบคุมตัวใน “สถานที่บางแห่ง” เป็นเหตุให้สงสัยว่าถ้อยคำให้การบางส่วนอาจได้มาโดยไม่สมัครใจ ศาลไม่ถึงกับใช้คำว่าเป็นการให้การโดยถูกบังคับ หรือเป็นการใช้กำลังหรือการข่มขู่ที่มิชอบด้วยกฎหมาย

การมีตัวแทนทางกฎหมาย

มีข้อมูลที่ย้ำชัดเกี่ยวกับการมีตัวแทนทางกฎหมายของจำเลย และช่วงเวลาที่มีตัวแทนทางกฎหมายดังกล่าว แม้ว่าจะมีการกล่าวถึงบทบาทของทนายสำหรับจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๓ ซึ่งอยู่ร่วมในระหว่างการลงลายมือชื่อบันทึกถ้อยคำของจำเลย แต่ก็ไม่ได้ปิดโอกาสที่อาจเป็นการให้ถ้อยคำโดยไม่สมัครใจได้ หากเกิดขึ้นก่อนที่ทนายความจะมาถึง ผู้พิพากษาดูเหมือนจะไม่คำนึงถึงเหตุผลดังกล่าว จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเภทของตัวแทนด้านกฎหมาย (จัดให้โดยรัฐหรือทนายความเอกชน) รวมทั้งความพึงพอใจต่อตัวแทนกฎหมายดังกล่าว

การวิเคราะห์การรับฟังคำให้การ พยาน และการใช้เหตุผลของศาล

จำเลยทั้งสองคนซึ่งเป็นจุดเน้นของกรณีศึกษา ถูกศาลลงโทษโดยให้นำหนักกับถ้อยคำ/คำให้การของจำเลยด้วยกันเอง ในทางกลับกัน จำเลยร่วมในคดีแทนที่จะได้รับการลงโทษ กลับได้รับการลงโทษเบาลงเนื่องจากให้ความร่วมมือ เนื่องจากไม่มีหลักฐานอื่นใดที่สนับสนุน ในฐานะผู้วิจัยเรารู้สึกว่าพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์อยู่บนพื้นฐานคำให้การซึ่งมีน้ำหนักน้อย ทั้งนี้โดยการพิจารณาจากสองประเด็นหลัก ได้แก่ พยานอาจให้การเพื่อขัดทอดบุคคลอื่น เพื่อแลกกับการได้รับความช่วยเหลือในคดีของตนเอง และข้อเท็จจริงที่ว่าศาลไม่รับฟังคำให้การบางส่วน เนื่องจากมีลักษณะที่ให้การอันเป็นประจักษ์ต่อตัวพยานเอง เป็นเหตุให้มีการตั้งข้อสงสัยต่อความน่าเชื่อถือของถ้อยคำดังกล่าว และอาจเป็นไปได้ว่าเป็นถ้อยคำที่ได้มาโดยไม่สมัครใจ และที่น่าประหลาดใจสำหรับพวกเราก็คือ การที่ศาลไม่รับฟังคำให้การที่โต้แย้งของจำเลย เนื่องจากผู้ให้การมีส่วนเกี่ยวข้อง หรือเป็นญาติกับจำเลย รวมทั้งการไม่ให้นำหนักเนื่องจากขาดหลักฐานสนับสนุน ในขณะที่ไม่ได้ใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวกับคำให้การที่ฝ่ายโจทก์เป็นผู้นำสืบ ด้วยเหตุดังกล่าว ดูเหมือนว่ามีความลึกลับในแง่ของการปฏิบัติของศาลในการรับฟังพยานหลักฐาน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับพยานหลักฐาน เกี่ยวข้องกับการเก็บ/การติดฉลากหลักฐานด้านดีเอ็นเอ วัตถุพยาน และอื่น ๆ ของพนักงานสอบสวน เชือกฟางที่พบในบริเวณที่เกิดเหตุ ซึ่งอ้างว่าเป็นหลักฐานด้านดีเอ็นเอที่ยืนยันว่าจำเลยที่ ๘ อยู่ในที่เกิดเหตุ

เป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานที่ใช้เพื่อยืนยันว่าเขาอยู่ในที่เกิดเหตุ หลังจากจำเลยยอมรับว่ามีส่วนร่วมในการสำรวจพื้นที่ ศาลสรุปเลยว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มก่อการร้าย เรามีความเห็นที่ศาลให้น้ำหนักกับเชือกฟางมากกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจาก (ก) เมื่อคำนึงถึงความร้ายแรงของข้อกล่าวหา และ (ข) ข้อเท็จจริงที่ว่าจำเลยไม่ได้ปฏิเสธว่าทำหน้าที่ส่งข้าวส่งน้ำไปยังจุดที่มีการโจมตี จึงไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะมีการพบรูปแบบสารพันธุกรรมของเขาอยู่ในบริเวณนั้น นอกจากนี้ ยังพบรูปแบบสารพันธุกรรมจากจำเลยที่ ๑๒ ในวัตถุพยานที่พบบริเวณที่เกิดเหตุ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่มีการบันทึกตำแหน่งที่ตั้งของวัตถุพยานดังกล่าว เป็นเหตุให้ไม่สามารถรับฟังข้อมูลดังกล่าวได้ และทำให้เกิดข้อสงสัยต่อความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางกายภาพและนิติวิทยาศาสตร์ รวมทั้งวิธีการจัดเก็บและวิเคราะห์

ระยะเวลาการพิจารณาคดี

จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาการพิจารณาคดี ณ ปัจจุบัน คดียังอยู่ระหว่างการอุทธรณ์

บทที่ ๓

ทัศนคติความยุติธรรม: จากการสัมภาษณ์กรณีศึกษา

ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบกับจำเลยบางท่านจากกรณีศึกษา ๑-๔ รวมทั้งสมาชิกในครอบครัวบางท่านและทนายความ ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับคดีที่ส่งผลให้มีคำพิพากษา และเพื่อให้ทราบว่าควรมีการปรับปรุงในเรื่องใดเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรมสำหรับผู้ต้องโทษประหารชีวิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรามีข้อสังเกตว่า เราได้พบทวนกรณีศึกษาทั้งสิ้นจากหลายคดีที่มีการพิจารณาในศาลในจังหวัดเหล่านี้ ทั้งสามคดีได้รับการคัดเลือกเนื่องจากเป็นตัวอย่างจริงที่สะท้อนความล้มเหลวบางประการของระบบยุติธรรม ด้วยเหตุดังกล่าว การเขียนข้อมูลด้านล่างไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อให้ภาพรวมเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นในภาคใต้ เพียงแต่เป็นการให้บริบท กระตุ้นให้มีการอภิปราย และจำแนกประเด็นที่เป็นข้อกังวลพื้นฐาน ซึ่งอาจมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในเชิงลึก

ข้อมูลเชิงประชากร

จากการสัมภาษณ์จำเลย เราพบว่าพวกเขาเป็นชายชาวมุสลิมซึ่งถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับกิจกรรมก่อการร้าย โดยไม่มีสักคนเดียวที่มีประวัติอาชญากรรมมาก่อน และเกือบทุกคนมีภาระต้องเลี้ยงดูผู้อื่นและเป็นแหล่งรายได้หลัก จำเลยเหล่านี้ส่วนใหญ่ทำงานเป็นแรงงานรับจ้าง ที่เป็นผู้ชายสามารถพูดภาษามลายู และส่วนใหญ่มีความรู้ด้านภาษาไทยระดับหนึ่งแม้จะแตกต่างกัน จำเลยเหล่านี้มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยมีผู้ชายเพียงคนเดียวที่เราสัมภาษณ์ซึ่งเคยเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ความเห็นของจำเลย

การเข้าถึงตัวแทนด้านกฎหมายและทัศนคติของจำเลยต่อความยุติธรรมและความเท่าเทียม

ข้อมูลที่ตรงกันจากการสัมภาษณ์จำเลยเหล่านี้ ได้แก่ พวกเขาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่มีเวลามากเพียงพอในการปรึกษากฎหมายกับทนาย และทนายเองก็ไม่สามารถเตรียมการต่อสู้คดีได้อย่างดีพอ สิ่งที่พวกเขาบ่นว่าเป็นปัญหาตรงกันคือความยุ่งยากในการสื่อสารกับทนาย เนื่องจากเป็นการพบกันระหว่างอยู่ในเรือนจำ ทำให้บางครั้งต้องสื่อสารโดยผ่านการเขียนข้อความให้กัน ระหว่างจำเลย สมาชิกในครอบครัว กับทนาย จำเลยคนหนึ่งร้องเรียนว่าเขามีโอกาสพบทนายความเพียงสองครั้งก่อนเริ่มพิจารณาคดี อีกคนหนึ่ง

บอกว่าไม่มีโอกาสได้พบและแต่งตั้งผู้ที่จะทำหน้าที่ทนายเลย เนื่องจากถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างนั้น เป็นเหตุให้ต้องพึ่งพาครอบครัวให้ช่วยเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ทนายให้ จำเลยยังกังวลว่าดูเหมือนว่าทนายของตนไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐาน จำเลยคนหนึ่งบอกว่าทนายของเขาน่าจะเพิ่งได้เห็นหรือได้ยินพยานหลักฐานที่ใช้ในคดีเป็นครั้งแรกในระหว่างการพิจารณา ส่วนอีกคนหนึ่งบอกว่าทนายของเขาต้องขอเข้าพบตำรวจเพื่อตรวจพยานหลักฐาน

การปฏิบัติด้านร่างกาย

จำเลยคนหนึ่งระบุว่าได้ถูกตรวจค้นร่างกายระหว่างถูกควบคุมตัว อีกคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ได้ถูกล่ามโซ่ตรวนในช่วงเดือนแรกของการควบคุมตัว มีการให้ข้อมูลหลายครั้งเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย รวมทั้งปัญหาการขาดการรักษาพยาบาลอาการบาดเจ็บที่เกิดขึ้น จำเลยอีกคนหนึ่งร้องเรียนว่า แม้เขาจะไม่ถูกทำร้ายร่างกาย แต่การควบคุมตัวเป็นเวลานานเริ่มส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของเขา

จำเลยคนหนึ่งยังร้องเรียนว่าไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้ตามสมควร ระหว่างถูกควบคุมตัว และมีข้อกังวลว่าอาหารที่เจ้าหน้าที่นำมาให้ไม่ได้ผ่านการปรุงตามหลักศาสนา

ความเห็นของทนายความ

การยื่นขอประกันตัว

ในกรณีศึกษาเกือบทั้งหมด ทนายความจากมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิมได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในบางขั้นตอน ทนายที่ให้สัมภาษณ์ในกรณีศึกษามีข้อกังวลเกี่ยวกับการทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า ปรกติศาลมักไม่ให้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยมีการพบว่าจำเลยที่ต้องขอหาเกี่ยวกับการก่อการร้ายหรือความผิดร้ายแรงอื่น ๆ แทบไม่มีโอกาสได้รับการประกันตัว ทนายมักแจ้งกับผู้วิジーบ่อยครั้งว่า เหตุผลที่ศาลไม่ให้ประกันตัวจำเลยเนื่องจากเกรงว่า “จะมีการยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน” เหตุที่มักไม่ให้มีการประกันตัว ทำให้เกิดอุปสรรคที่จำเลยจะสามารถเลือกและนัดพบกับทนายที่ตนต้องการ ทำให้กลายเป็นภาระของญาติไป

การมีอยู่และการเข้าถึงตัวแทนด้านกฎหมาย

ปัญหาอีกประการหนึ่งตามความเห็นของทนายซึ่งทำงานในคดีเหล่านี้ ได้แก่ ยังมีจำนวนทนายความมุสลิมเป็นสัดส่วนไม่มากพอเมื่อเทียบกับจำเลยที่เป็นมุสลิม นอกจากนั้น มีทนายความมุสลิมเพียงไม่กี่คนที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายสิทธิมนุษยชน เป็นเหตุให้

เกิดอุปสรรคของการสื่อสารระหว่างจำเลยกับทนายความ รวมทั้งปัญหาในการแสวงหาข้อต่อสู้ที่ดีที่สุด

การยกฟ้อง

ทนายที่เกี่ยวข้องในคดีเหล่านี้ให้ความเห็นว่า หลังจากศาลยกฟ้อง จำเลยมักไม่ได้รับค่าเสียหายที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะศาลไม่ได้ระบุในคำสั่งว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หากเพียงอ้างว่า “เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอ” จึงเป็นเหตุให้มีการยกฟ้อง เป็นเหตุให้จำเลยไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหาย และยังส่งผลกระทบต่อทัศนคติของชาวบ้านต่อความยุติธรรม

ความเห็นของสมาชิกในครอบครัว

ปฏิสัมพันธ์กับตำรวจ

ไม่มีสมาชิกในครอบครัวคนใดที่เราสัมภาษณ์ซึ่งระบุว่าได้รับแจ้งจากตำรวจหลังจากจำเลยถูกจับกุม ส่วนใหญ่แล้วพวกเขาทราบข่าวการจับกุมจากญาติคนอื่น ๆ หรือจากเพื่อนที่ได้เห็นจำเลยขณะที่ถูกจับกุม สมาชิกในครอบครัวให้ข้อมูลว่ามักไม่สามารถเข้าเยี่ยมจำเลยได้ในช่วงสามวันแรก มีอยู่กรณีศึกษาหนึ่งที่ภรรยาของจำเลยให้ข้อมูลว่า เธอต้องติดต่อกับฝ่ายทหารภายหลังสามวันถูกจับกุม และเจ้าหน้าที่แสดง “ความไม่เคารพ” ต่อเธอ โดยให้ความเห็นว่า “คนพวกนี้ก็เป็นแบบนี้แหละ” ญาติอีกคนหนึ่งบอกว่า “ตำรวจไม่แจ้งข้อมูลอะไรให้ดิฉันเลย” ญาติบางคนให้ข้อมูลว่าหลังจำเลยถูกจับกุมเจ้าหน้าที่ได้เข้ามาตรวจค้นในบ้าน เป็นที่ชัดเจนจากการสัมภาษณ์เหล่านี้ว่า ตั้งแต่จุดเริ่มต้นของการสอบสวนทางญาติไม่ได้ให้ความไว้วางใจต่อตำรวจ เนื่องจากขาดความเปิดเผยและโปร่งใสในแง่การสืบสวนสอบสวนของตำรวจ และเนื่องจากความเชื่อที่ว่าตนเองและจำเลยถูกปฏิบัติอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายและอย่างไม่เป็นธรรม พ่อของจำเลยคนหนึ่งบอกว่า “ผมไม่เชื่อว่าการจะสามารถคุ้มครองประชาชน และประกันให้มีความสงบเรียบร้อยของสาธารณะได้”

การเข้าถึงจำเลย

ภรรยาคนหนึ่งของจำเลยให้ข้อมูลว่า นับแต่สามวันถูกย้ายไปยังที่เรือนจำบางขวางที่กรุงเทพฯ เธอสามารถไปเยี่ยมเขาได้เพียงครั้งเดียว และมีกำหนดจะไปเยี่ยมอีกครั้งแต่ไม่เร็วกว่าอีกสามเดือนข้างหน้า เป็นที่ชัดเจนจากการสัมภาษณ์ว่า สมาชิกในครอบครัวควรจะต้องมีโอกาสเข้าถึงตัวจำเลยอย่างสม่ำเสมอ แต่อุปสรรคที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากที่ตั้งสถานที่ที่ใช้ควบคุมตัวจำเลย และเนื่องจากตนเองต้องทำงาน ต้องมีภาระดูแลและหารายได้มาเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว

บทบาทที่เกี่ยวข้องและความเข้าใจต่อการดำเนินคดี

สมาชิกในครอบครัวที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่บอกว่า ต้องมีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือเพื่อให้จำเลยมีตัวแทนด้านกฎหมาย สมาชิกในครอบครัวบางคนบอกว่าพวกเขาต้องติดต่อกับมูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิมเพื่อขอความช่วยเหลือ เนื่องจากไม่มีเงินจ้างทนายเอง สมาชิกในครอบครัวที่ให้สัมภาษณ์ทุกคนได้ไปรับฟังการพิจารณาคดีของจำเลย แต่ไม่เข้าใจกระบวนการที่เกิดขึ้นรวมทั้งคำตัดสิน จำเป็นต้องพึ่งพาทนายที่ช่วยอธิบายถึงกระบวนการต่าง ๆ ให้ฟัง ส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่เลวร้ายยิ่งขึ้นว่าระบบกฎหมายไม่ได้ให้ความเห็นธรรมต่อชุมชนของตน

ผลกระทบด้านการเงินและอารมณ์

จำเลยทุกคนล้วนเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในครอบครัว และมีภรรยา ลูก รวมทั้งอาจมีพ่อแม่ที่ต้องคอยส่งเสียเลี้ยงดู สมาชิกในครอบครัวให้ข้อมูลว่ามีชีวิตที่ยากจน และมีสถานการณ์เลวร้ายลงหลังจากจำเลยถูกจับกุม ภรรยาของจำเลยคนหนึ่งบอกว่า เธอต้องย้ายไปอยู่กับแม่หลังจากสามีถูกจับ ภรรยาอีกคนหนึ่งบอกว่า เธอประสบปัญหาในการทำงานภายหลังสามีถูกจับกุม เนื่องจากที่ผ่านมามีเป็นผู้ที่คอยดูแลลูก ผู้หญิงท่านเดียวกันให้ข้อมูลว่า เงินทองจำนวนมากที่หามาได้ ต้องส่งไปช่วยเหลือสามีระหว่างที่ถูกควบคุมตัว สมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า การควบคุมตัวจำเลยส่งผลกระทบต่ออย่างมากด้านอารมณ์ และทำให้เกิดความเครียดและความกังวลอย่างมาก

ชุมชน

สมาชิกในครอบครัวคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ครอบครัวของเขาตกเป็นที่รังเกียจของชุมชน นับแต่จำเลยถูกจับกุม อย่างไรก็ตาม พ่อของจำเลยคนหนึ่งกลับให้ข้อมูลว่าชาวบ้านมาให้กำลังใจมากมาย และเวลาที่เขาไปเยี่ยมจำเลย จะมีผู้มาเข้าเยี่ยมถึงสองคันรถตามมาด้วย ทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามาตรการบังคับใช้กฎหมายในภาคใต้อาจส่งผลให้เกิดความแตกแยก และยังทำให้เกิดความไม่สงบมากขึ้นในระดับชุมชน

บทที่ ๔ ปัจฉิมบท

คดีที่มีการใช้โทษประหารชีวิตเป็นประเด็นหลักของรายงานชิ้นนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การก่อความไม่สงบของในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การก่อความไม่สงบอาจหมายถึง “การ ขบถต่อต้านพระราชและการกบฏ” ซึ่งเป็น “วิถีทางสุดท้าย” ที่มนุษย์ “ถูกบังคับให้ต้องหัน เข้าหา” ตามถ้อยคำในอารัมภบทของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) การก่อการร้ายเป็นเครื่องมือของการก่อความ ไม่สงบ ในปฏิญญา มีการกล่าวยอมรับถึงกรณีที่ไม่อาจเลี่ยงการก่อความไม่สงบได้ ถ้า เหตุผลที่สนับสนุนให้ใช้วิถีทางสุดท้ายมีความชอบธรรม การก่อการร้ายเป็นการเบี่ยงเบน ออกจากการก่อความไม่สงบ ซึ่งไม่อาจเป็นสิ่งที่ชอบธรรมได้เลย การต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งทำให้เกิดความรุนแรงที่ไม่อาจยอมรับได้เช่นเดียวกับการก่อการร้าย เป็นเรื่องที่ไม่มีความชอบธรรมเช่นกัน การเพิ่มขึ้นของความรุนแรงในภาคใต้กลายเป็นวงจรความรุนแรง และการต่อต้านความรุนแรง ทำให้เกิดปฏิบัติการของทั้งผู้ก่อความไม่สงบหรือรัฐบาลซึ่ง ไม่ใช่เรื่องที่ชอบธรรม

คำว่า “การก่อการร้าย” กลายเป็นคำที่ถูกใช้อย่างกำกวมในประเทศไทย มีการ กล่าวหาว่าการประท้วงทางการเมืองและการควบคุมการประท้วงเป็นการก่อการร้ายแบบ หนึ่ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ในระดับโลกมีความเห็นร่วมกันระดับหนึ่งถึงสิ่งที่เรียกว่าการ ก่อการร้าย^{๑๕} ดังนี้

“การก่อการร้ายเป็นการใช้ความรุนแรงโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งที่กระทำเพื่อ วัตถุประสงค์ส่วนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์หรือส่วนอื่น ๆ โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. มุ่งให้เกิดความกลัวและการยอมจำนนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ การเมือง อุดมการณ์ หรืออื่น ๆ
๒. เป็นการกระทำแบบลับ ๆ และไม่เปิดเผย
๓. ไม่ได้มุ่งให้เกิดการป้องกันอย่างถาวรในบางพื้นที่
๔. ไม่ได้เป็นวิธีการทำสงครามแบบทั่วไป
๕. สนับสนุนวัตถุประสงค์โดยมุ่งให้เกิดความกลัวต่อความรุนแรง มากกว่ามุ่ง ตอบสนองวัตถุประสงค์ในเบื้องต้นและการเผยแพร่อุดมการณ์”

^{๑๕} “การก่อการร้ายศึกษา: คู่มือ” “Terrorism Studies: A Reader” , John Horgan and Kurt Braddock, ed., Routledge, Oxon, ๒๐๑๒

สาเหตุของการก่อการร้าย

๑. มีความโกรธแค้น สิ้นหวังอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านอำนาจรัฐ การกดขี่อย่างรุนแรงส่งผลให้ผู้ก่อความไม่สงบใช้ความรุนแรงในระดับสูง การกดขี่อาจส่งผลในทางตรงกันข้าม
๒. การขาดโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการการเมือง
๓. มีเหตุการณ์ที่เป็นชนวนของความรุนแรง เช่น รัฐบาลใช้กำลังตอบโต้อย่างไม่ปรกติ ต่อความพยายามที่จะปฏิรูปหรือการประท้วง
๔. การก่อการร้ายเพื่อยุติและสร้างเงื่อนไขของการปฏิบัติ และระดมความสนับสนุนจากมวลชน

ลักษณะที่เลวร้ายมากที่สุดของการก่อการร้ายและภาพสะท้อนของการต่อต้านการก่อการร้าย อาจหมายถึงบรรดาผู้บริสุทธิ์ทั้งผู้หญิงและเด็กซึ่งต้องกลายเป็นเหยื่อ

นิยามของการก่อการร้ายและการจำแนกสาเหตุของการกระทำเช่นนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากศาลมักนำมาใช้เพื่อตั้งข้อกล่าวหาอย่างรวม ๆ กับผู้ที่เรียกว่าเป็นผู้ก่อการร้าย โดยไม่มีการจำแนกคุณสมบัติของผู้ก่อการร้ายอย่างชัดเจน โดยทั่วไปมักมีการสร้างภาพที่ชั่วร้ายให้กับผู้ก่อการร้าย “การก่อการร้าย” เป็นการกระทำของคนชั่วร้ายซึ่งมีจุดประสงค์เพียงเพื่อทำลายวิถีชีวิต “ของเรา” มีการนำข้อหาการก่อการร้ายมาใช้เพื่อขยายการประกาศใช้กฎหมายที่ละเมิดสิทธิตามกฎหมาย โดยเฉพาะในแง่การจับกุมและสอบปากคำ

รัฐบาลตอบโต้กับการก่อการร้ายด้วยสิ่งที่เรียกว่า “การต่อต้านการก่อการร้าย” โดยอาจเกิดขึ้นในสามลักษณะ ได้แก่

๑. รูปแบบสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งมองว่าการก่อการร้ายเป็นสงครามในลักษณะหนึ่ง และนำหลักปฏิบัติในระหว่างสงครามมาใช้ การต่อต้านการก่อการร้ายจึงกลายเป็นกระจุกสะท้อนในแง่ยุทธวิธีของการก่อการร้าย สนับสนุนให้มีการใช้กองกำลังทหารของชนชั้นนำเพื่อปฏิบัติการลับ และกองกำลังเหล่านั้นมักเลียนแบบยุทธวิธีแบบลับ ๆ ที่บรรดาผู้ก่อการร้ายนำมาใช้ และใช้วิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อกำจัดผู้ก่อการร้าย พวกเขาพยายามสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนเพื่อข่มขู่ไม่ให้ประชาชนสนับสนุนการก่อการร้าย และเจ้าหน้าที่รัฐยังทำการซ้อมทรมานและสังหารผู้ต้องสงสัย โดยตนเองไม่ต้องรับผิดชอบ
๒. แม้แบบความยุติธรรมทางอาญายึดมั่นต่อหลักนิติธรรมเป็นสำคัญ การรักษาไว้ซึ่งหลักการประชาธิปไตยเป็นหลักสำคัญ แม้จะทำให้ประสิทธิภาพของมาตรการ

ต่อต้านการก่อการร้ายลดลงไปบ้าง ตามแม่แบบความยุติธรรม ตำรวจจะเป็นผู้ควบคุม การใช้ความรุนแรงของรัฐเพียงฝ่ายเดียว กฎการใช้กำลังมุ่งให้เกิดการใช้กำลังน้อยสุด โดยเจ้าหน้าที่ต้องใช้ดุลพินิจเพื่อหาทางเอาชนะศัตรูให้ได้ ความผิดใด ๆ ที่กระทำต่อรัฐ ต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา และศาลต้องทำหน้าที่กำหนดบทลงโทษ และ คຸ່ມครองผู้ต้องสงสัยทุกคนและประกันสิทธิตามขั้นตอนตามกฎหมายของพวกเขา ใน ขณะเดียวกัน การกระทำความผิดตามกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐต้องถูก ดำเนินคดีตามกฎหมายอาญาเช่นกัน เป็นการคຸ່ມครองที่พลเรือนควรได้รับ กรณีที่เจ้า พนักงานของรัฐละเมิดกฎหมายและทำให้เกิดความเสียหายใด ๆ ขึ้น รัฐต้องจัดให้มีการ ชดเชยต่อผู้เสียหาย

๓. แม่แบบผสมเกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า สงครามไม่ใช่สิ่งที่เหมาะสมทางการเมือง และใน ขณะเดียวกัน แม่แบบความยุติธรรมทางอาญาที่เป็นอยู่ยังมีความบกพร่อง ไม่สามารถ จัดการกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ แม้อาจจำเป็นต้องใช้กำลังทหารเพื่อสนับสนุนการ ตอบโต้กับการก่อความไม่สงบ ทั้งในส่วนการทำสงครามแบบกองโจรและการก่อการ ร้าย แต่อำนาจและการควบคุมสูงสุดต้องอยู่ในมือของรัฐบาลและการกำกับดูแลของพล เรือน แต่โซครายที่ประเทศไทยนำแม่แบบที่ผสมผสานกันมาใช้ และอำนาจควบคุมใน ชั้นสุดท้ายอยู่ในมือของกองทัพ แม่แบบดังกล่าวประกอบด้วยการใช้ทั้งกฎหมายอาญา กฎหมายทหาร ประกาศในสถานการณ์ฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติความมั่นคงภายในที่ มีทหารเป็นหน่วยปฏิบัติการหลัก

“ต้องถือเป็นหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมในการจัดการกับปัญหา การก่อการร้าย ซึ่งแม้จะมีความร้ายแรงมากเพียงใด รัฐจะต้องไม่สนับสนุนวิธีการที่ ไม่สอดคล้องกับค่านิยมแบบเสรีนิยมที่สนับสนุนความเป็นมนุษย์ อิสรภาพและความ ยุติธรรม.... การเปียงเบนที่เกิดขึ้นอย่างหนึ่งคือการจงใจชะลอการบังคับใช้หรือการ จำกัอิสรภาพของพลเรือนโดยอ้างประสิทธิภาพการดำเนินงาน.....ความพยายามที่ จะปกครองโดยใช้พระราชกำหนดในสถานการณ์ฉุกเฉิน การเพิกเฉยต่อกระบวนการ ประชาธิปไตย และการละเมิดขั้นตอนพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องถูกต่อต้าน”^๔

^๔ “การก่อการร้ายกับประชาธิปไตย: การตอบโต้จากรัฐเสรี” “Terrorism versus Democracy: The liberal state response”, Wilkinson, Paul, ๓rd Edition, Routledge, Oxford ๒๐๑๑ Chapter ๖

แนวทางดังกล่าวส่งผลให้เกิด

๑. ความรับผิดชอบหลักในการรณรงค์ต่อต้านการก่อการร้ายต้องอยู่ในมือของรัฐบาลพลเรือน และการใช้อำนาจตามกฎหมาย และการใช้กำลังตำรวจ แม้รัฐอาจใช้กำลังทหารได้บ้างในกรณีที่มีการใช้สงครามแบบกองโจรเพื่อก่อความไม่สงบ แต่ต้องถือว่าทหารมีบทบาทรองและการใช้กำลังทหารต้องมีระยะเวลาจำกัด โดยอาจขยายระยะเวลาได้ด้วยความเห็นชอบจากรัฐสภา
๒. ทุกขั้นตอนของการจับกุมและสอบปากคำผู้ต้องสงสัยต้องเป็นความรับผิดชอบของตำรวจไม่ใช่ทหาร
๓. ทุกขั้นตอนของปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายต้องดำเนินไปโดยมีความรับผิดชอบ เนื่องจากการลายนวลพันผิดของเจ้าพนักงานของรัฐถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

มีผู้จัดทำรายงานเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงของกองกำลังของรัฐอยู่แล้ว เราให้ความสนใจต่อคำตัดสินของศาลและบทลงโทษ เนื่องจากในขั้นตอนการสอบปากคำและการควบคุมตัวยังมีความคลุมเครือ ทั้งในส่วนที่เป็นการปฏิบัติของตำรวจและทหาร บุคคลที่ถูกควบคุมตัวในค่ายทหารมีความเสี่ยงต่อการถูกปฏิบัติมิชอบ ถูกซ้อมทรมาน ถูกสอบปากคำในลักษณะที่ไม่อาจยอมรับได้ ถูกปฏิเสธสิทธิการเข้าเยี่ยม ทั้งของญาติและทนายความ ความคลุมเครือของการใช้อำนาจที่ซ้อนกันยังไปพ้นจากการตรวจสอบและความรับผิดชอบอีกด้วย

ทางออก

รัฐบาลไม่เคยแสดงความรับผิดชอบต่อธรรมาภิบาลที่จะเกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การขยายระยะเวลาการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินออกไปอย่างไม่สิ้นสุด เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจจากความชอบธรรม ที่ผ่านมารัฐสภาได้เคยอภิปรายอย่างจริงจังถึงนโยบายที่เป็นทางเลือกหรือไม่? ที่ผ่านมารัฐสภาได้สอบสวนกรณีการปฏิบัติมิชอบ ความบกพร่องหรือความสำเร็จในแง่ธรรมาภิบาลในภาคใต้หรือไม่? และดูเหมือนว่าพลเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะไม่มีช่องทางในการร้องเรียนหรือนำเสนอความเห็นของตนเอง

มาตรการเหล่านี้อาจไม่ใช่ทางออกเสียทีเดียว แต่ทางออกที่ยอมรับได้ไม่อาจเกิดขึ้นหากปราศจากแนวคิดเหล่านี้ การอภิปรายต้องเกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระและเปิดเผย โดยปราศจากเงื่อนไขบังคับหรืออคติ การอภิปรายทางการเมืองเช่นนี้ควรเกิดขึ้นก่อนจะมีการอภิปรายอย่างเป็นทางการอย่างลับๆ กับผู้ที่อ้างตนเองว่าเป็นโฆษกของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบติดอาวุธ ซึ่งปฏิบัติการอย่างลับ ๆ แต่ละวันที่ผ่านไปของการก่อความไม่สงบและการก่อการ

ร้ายยิ่งทำให้สถานการณ์ซับซ้อนและน่าสะพรึงกลัวมากขึ้น การพึ่งพามากขึ้นต่อการใช้กำลัง และการต่อต้านการก่อความไม่สงบ ประสบความล้มเหลว และไม่ทำให้เกิดความหวังที่จะมีทางออกในอนาคต

ในกรณีที่สามารถแก้ปัญหการก่อความไม่สงบและการก่อการร้ายได้ทุกครั้ง จะเห็นได้ว่าสิ่งที่ไม่อาจขาดไปได้คือการไกล่เกลี่ยอย่างเป็นกลาง อย่างมีข้อมูล และอย่างเห็นอกเห็นใจ ถึงเวลาที่จำเป็นต้องมีการไกล่เกลี่ยในลักษณะเช่นนั้น

ในขณะเดียวกัน การยกเลิกโทษประหารชีวิตชีวิตในระบบยุติธรรมไทยจะนับเป็นความก้าวหน้าอีกขั้นตอนหนึ่ง ในระหว่างการประชุมสมัชชาโลกต่อต้านโทษประหารชีวิต (World Congress on Abolition of Death Penalty) เมื่อปีที่แล้วที่กรุงมาดริด มีการพูดถึงการก่อการร้ายเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งหมายถึงอาชญากรรมที่รัฐบาลแห่งยืนยันที่จะใช้ต่อไปโดยยังคงบทลงโทษประหารชีวิตชีวิตอยู่ ในขณะที่รัฐซึ่งยังคงใช้โทษประหารชีวิตมีการเตรียมการเพื่อจำกัดการใช้โทษดังกล่าว แต่พวกเขาที่ยืนยันที่จะใช้บทลงโทษนั้นต่อไป โดยอ้างว่าเป็นการเยียวยาต่ออาชญากรรมร้ายแรงสุด หรือที่พวกเขาเรียกว่าการก่อการร้าย ฝ่ายที่ต่อต้านการนำโทษประหารชีวิตมาใช้กับความผิดทางอาญาใด ๆ ตอบโต้ว่าผู้ก่อการร้ายไม่ได้หวาดกลัวต่อความตาย และการที่ยังคงโทษประหารชีวิตสำหรับการก่อการร้าย กลับเป็นการให้รางวัลกับผู้ก่อการร้าย เป็นการสนับสนุนแนวคิดของวีรชนผู้สละชีวิตของพวกเขา ดังนั้นโทษประหารชีวิตจึงไม่ได้เป็นทั้งมาตรการป้องปรามหรือเป็นทางออกของการก่อการร้าย ในทางตรงข้ามกลับยิ่งยั่วยุให้เกิดความรุนแรงมากขึ้น

“วัตถุประสงค์ในเชิงต่อต้านของยุทธศาสตร์ต่อต้านการ
ก่อการร้าย ควรมุ่งคุ้มครองและรักษาประชาธิปไตย
แบบเสรีนิยมและหลักนิติธรรม เป็นสิ่งที่ต้องเน้นย้ำอยู่
เสมอว่า เป้าหมายดังกล่าวมีความสำคัญมากกว่า
เป้าหมายในการขจัดการก่อการร้ายและความรุนแรง
ทางการเมือง บรรดาพระราชที่โหดเหี้ยมสามารถ
“แก้ปัญหา” ความรุนแรงทางการเมืองได้ หากเขา
พร้อมจะเสียสละความเป็นมนุษย์ของบุคคลทั้งปวง
และพร้อมจะเหยียบย่ำทำลายสิทธิทางรัฐธรรมนูญ
และกระบวนการยุติธรรมทั้งปวง”

